

Luontokasvatus varhaiskasvatuksessa

Metsäretkiopas eteläsuomalaiselle päiväkodille

LAB-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK), Sosiaali- ja terveysalat
2024
Maria Kärhä & Tiia Siitarinen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Kärhä, Maria Siitarinen, Tiia	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 19 + 50	Valmistumisaika 2024
Työn nimi Luontokasvatus varhaiskasvatuksessa Metsäretkiopas eteläsuomalaiselle päiväkodille		
Tutkinto ja koulutusala Sosionomi (AMK)		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja) Päiväkoti Etelä-Suomessa		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä yhteistyössä Etelä-Suomessa sijaitsevan päiväkodin kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli metsäretkioppaan tuottaminen päiväkodin käyttöön. Oppaaseen koottiin pedagogista toimintaa tukevia leikkejä, pelejä sekä toimintaideoita.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on tukea lasten luontokasvatusta ja auttaa päiväkodin työntekijöitä uusien toimintaideoiden kautta. Opasta voidaan hyödyntää lasten luontokasvatuksessa. Metsäretkioppaassa korostuu luonnon monimuotoisuuden hyödyntäminen ja lisätä tietoisuutta luontokasvatuksen tärkeydestä.</p> <p>Opinnäytetyössä tarkastellaan luontokasvatusta, lapsen suhdetta luontoon ja luonnon tärkeyttä oppimisympäristönä varhaiskasvatuksessa. Opas tuotettiin teoriaan perustuen ja kirjallisuuden pohjalta. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisen oppimisen näkökulmasta.</p>		
Asiasanat Varhaiskasvatus, luontokasvatus, toiminnallinen oppiminen, oppimisympäristöt		

Abstract

Author(s) Kärhä, Maria Siitarinen, Tiia	Type of Publication Thesis, UAS Number of Pages 19 + 50	Published 2024
---	--	-------------------

Title of Publication Environmental education in early childhood education Forest excursion guide for a Southern Finnish daycare
Degree and field of study Bachelor of Social Services
Name, title and organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party) Daycare in South Finland
Abstract <p>The thesis was carried out as a functional thesis in collaboration with a daycare center located in Southern Finland. The aim of the thesis was to produce a forest excursion guide for use by the daycare center. The guide is compiled of games, activities, and ideas that support pedagogical activities.</p> <p>The purpose of the thesis is to support children's nature education and to assist daycare staff with new activity ideas. The guide can be utilized in children's nature education. The forest excursion guide emphasizes the use of biodiversity and aims to raise awareness of the importance of nature education.</p> <p>The thesis examines nature education, the child's relationship with nature, and the importance of nature as a learning environment in early childhood education. The guide was produced based on theory and literature. The thesis was conducted from the perspective of functional learning.</p>
Keywords Early childhood education, environmental education, functional learning, learning environments

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Luonto varhaiskasvatuksessa	2
2.1 Luonto- ja ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa	2
2.2 Luontokasvatus ja laaja-alainen oppiminen	3
2.3 Kasvattajan rooli luontokasvatuksessa	4
3 Luonnossa toimimisen vaikutukset	6
3.1 Luonnon psyykkiset vaikutukset	6
3.2 Metsän erityinen vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin	6
4 Toiminnallinen oppiminen	8
4.1 Toiminnallinen oppiminen varhaiskasvatussuunnitelmassa	8
4.2 Lapsen osallisuus toiminnassa	8
4.3 Leikki oppimisen tukena	9

4.4	Oppimisympäristö käsitteenä	9
4.5	Fyysiset oppimisympäristöt	10
5	Opinnäytetyön toteutus	10
5.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	10
5.2	Metsäretkioppaan suunnittelu	11
5.3	Metsäretkioppaan toteutus	12
5.4	Esimerkkejä oppaan sisällöstä	12
5.4.1	Metsäformulat	13
5.4.2	Valokuvia keväästä	13
5.4.3	Arvoituksellinen munajahti	14
5.5	Arviointi	15
6	Yhteenveto ja pohdinta	15
6.1	Pohdinta	15
6.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	16
	Lähteet	18

Liitteet

Liite 1. Tutkimuslupahakemus

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Alkukysely

Liite 4. Loppukysely

Liite 5. Metsäretkiopas

1 Johdanto

Luonto on elämisen ehto itsessään, joten voidaan ajatella, että ymmärryksen kasvaminen luonnon asemasta elämän olemassaolon perustana on yksi päämäärä, kun ohjataan lasta eettisen tietoisuuden kehittämisessä. Tärkeää on muistaa lasten kanssa toimiessa, että meidän on oltava itse esimerkillisiä luonnossa toimijoita. Meidän on näytettävä lapsille, että luontoa tulee kunnioittaa ja vaalia, eikä käyttää vain omaksi hyödyksi seurauksista välittämättä.

Ympäristökasvatusta määritetään tuoden esiin sen tavoitetta lisätä yksilön vastuullisuutta ja ympäristötietoisuutta, mainitsee Parikka-Nihti ja Suomela (2014, 20.) Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on lasten tietoisuuden lisäämiseksi myös tärkeää antaa lapsille varhain jo varhaiskasvatuksen asteella mahdollisuuksia kokea erilaisia ympäristöjä ja oppia ympäristöjen suojelemisesta ja hoitamisesta mukaan. Erilaiset luonnonmukaiset ympäristöt sekä ympäristöjen tarjoamat ilmiöt ja materiaalit saavat lapsen aistit kehittymään, ja ne ovat kokonaisvaltaisesti hyväksi lapsen kehitykselle. (Prattin 2010, Parikka-Nihti & Suomela 2014, 26 mukaan.)

Luonto- ja ympäristökasvatuksen järjestäminen sekä siihen panostaminen varhaiskasvatuksessa on erityisen tärkeää. Lapsen luontosuhde alkaa muodostua heti ensi kontaktien aikana ja tästä syystä varhaiskasvattajat ovat osa positiivisen oppimiskokemuksen mahdollistamista.

Ajatus tämän toiminnallisen opinnäytetyön toteuttamisesta syntyi keväällä 2024, kun pohdimme meitä yhdistäviä kiinnostuksenkohteita, arvoja ja teemoja. Luonto, ympäristökasvatus ja toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen lasten kanssa on meille kummallekin läheinen ja mielekäs aihe. Lisäksi olimme havainneet kiireen, joka harjoitteluyksiköissämme varhaiskasvatuksen kentällä on haastanut työntekijöiden arkea. Opinnäytetyömme on metsäretkiopas. Se on kokoelma erilaisia materiaaleja, jonka tavoitteena on tukea ja helpottaa varhaiskasvatuksen työntekijöiden suunnittelutyötä ja lisätä materiaalien saavutettavuutta. Opinnäytetyön tarkoitus on lisätä luontokasvatusta sekä sen tietämystä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön materiaalit ja toimintaideat kohdistetaan erään eteläsuomalaisen päiväkodin lapsiryhmälle, sen piha- ja ulkoilu ympäristöjen potentiaali huomioiden. Oppaan tekemisen vaiheisiin kuuluu myös tutustumiskäynti päiväkodin piha- ja ulkoilu ympäristöissä, sekä päiväkodin kohderyhmälle järjestettävä metsäretki, jolla on tarkoitus testata oppaan sisältöjen toimivuutta.

2 Luonto varhaiskasvatuksessa

2.1 Luonto- ja ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus on osa Suomen koulutusjärjestelmää. Kaikki varhaiskasvatuksessa tapahtuva toiminta on rinnastettavissa Suomen perustuslakiin tai varhaiskasvatukseen. Varhaislapsuudessa toteutuva varhaiskasvatus tukee lapsen kasvua ja kehitystä, edistää elinikäistä oppimista sekä tukee erilaisia oppimisen edellytyksiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 9.)

Varhaiskasvatusta (540/2018) 1. pykälässä määritetään varhaiskasvatukseen olevan mahdollista järjestää kolmessa eri toimintamuodossa. Toimintamuotoja ovat päiväkodissa järjestettävä päiväkotitoiminta, avoin päiväkotitoiminta, jota voidaan tuottaa missä vain toimintaan soveltuvassa paikassa sekä perhepäiväkodissa tapahtuva perhepäivähoito. Varhaiskasvatusta tuottavat kuntayhtymät, kunnat sekä yksityiset palveluntuottajat.

Varhaiskasvatus toiminta auttaa ehkäisemään syrjäytymistä, sekä vahvistaa lapsen osallisuutta edistämällä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 9.) Jokainen lapsi on oikeutettu varhaiskasvatukseen sen kuukauden alusta, jona tämä täyttää yhdeksän kuukautta. Varhaiskasvatukseen ei ole kuitenkaan pakollista osallistua vielä siinä iässä. Esiopetus on osa varhaiskasvatusta, jolloin lapsen oppimisvelvollisuus on jo alkanut. Tämä tarkoittaa, jokaisen lapsen olevan velvoitettu suorittamaan esiopetusta, ennen peruskoulun alkua. (Varhaiskasvatustilasto 540/2018, §12.) Esiopetus on tukemassa lasten yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoa peruskouluun siirtyessä.

Varhaiskasvatusta, sen toimintaa ja tavoitteita ohjaa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, johon viittaamme opinnäytetyössä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustilaston pohjalta luotu asiakirja, josta helposti löytää tietoa siitä, miten ja millaista varhaiskasvatusta tulisi toteuttaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 16–17.)

Jokaisella ihmisellä on heidän oma kokemuksensa sekä tunteensa luontoon kuulumisesta. Tätä kokemusta kutsutaan yksilön henkilökohtaiseksi luontokokemukseksi. On tärkeää, että lapsi muodostaa luontosuhteensa jo varhaisessa iässä, jolloin hän alkaa itsenäisesti ja omasta tahdostaan toimimaan kestävästi kehityksen toimintatapojen mukaisesti ja kunnioittamaan luontoa. (Green Care.)

Varhaiskasvatuksessa järjestetään luontokasvatusta monesta syystä. Pää tavoitteena toimintaa ohjaa luontotietouden lisääminen ja luonnonilmiöiden tunnistaminen. Kaikki luontokasvatus pyrkii myös kehittämään lasten tunnesiteen muodostumista luontoon,

motivoimaan luonnossa toimimiseen ja luonnon monimuotoisuuden ymmärtämiseen. Luonnossa toimiessa lapselle on tärkeää antaa tilaa toimia itsenäisesti, tämän luontaisesti etsien paikkaa, jossa leikkiä ja toimia myös itsenäisesti. Lapsen asenne luontoon ja ympäristöön muotoutuu monen eri tahon suhteesta luonnon kanssa. Kaveripiiri, asuinympäristö, koti ja tiedonsaanti vaikuttavat yhdessä varhaiskasvatuspaikan kanssa luontosuhteen muokkautumisessa. (Jääskelä & Meuronen 2016, 37.)

Ympäristökasvatuksen tavoitteet vaihtelevat näkemysten perusteella, mutta voidaan ajatella tavoitteen olevan luontomyönteisyyden sekä ympäristövastuullisuuden lisääminen. Ympäristökasvatus tulisi aloittaa jo varhain ja jatkua koko elämän läpi. Luontokasvatusta järjestettäessä opetetaan ja ohjataan lapsia toimimaan ympäristötietoisesti sekä mahdollisimman luontoa suojelevasti. Luontomyönteisyys ja luontokasvatus muokkaavat myös lapsen alitajuntaisia taustatekijöitä, esimerkiksi oman toiminnan vaikutuksiin uskomista, itsetuntoa sekä yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tunteen lisääntymistä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 20–23.)

Kuten kaikessa muussakin toiminnassa, luonnossa toimiessa on tärkeää huomioida lapsen osallisuus ja osallistaminen toimintaan. Toiminnalla voidaan varmistaa osallisuus ja osallistuminen lasten omatoimisen tutkailun lisäksi ryhmänä tutkimalla, millaisia asioita luonnossa esiintyy. (Jääskelä & Meuronen 2016, 37.)

2.2 Luontokasvatus ja laaja-alainen oppiminen

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri ja koko pedagogisesti painottunut kokonaisuus perustuu suurelta osin lasten laaja-alaisen osaamisen perustan kehittämiseen. Laaja-alaisen osaamisen voidaan vaikuttaa hyödyntämällä oppimisympäristöjä lapsille edullisella tavalla, oikeanlaisilla toimintatavoilla ja niiden kehittämisellä sekä yleisesti lasten hyvinvoinnin sekä oppimisen tukemisella. Laaja-alaisen osaamisen alueisiin kuuluvat itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, ajattelu ja oppiminen, monilukutaito, digitaalinen osaaminen, osallistuminen ja vaikuttaminen, kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus sekä ilmaisu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 25–26.)

Pedagogisen toiminnan tavoitteena on muun muassa vahvistaa laaja-alaista osaamista. Pedagogista toimintaa ja sen sisältöjä ja tavoitteita pyritään jäsentelemään oppimisen alueisiin. Nämä ovat: *tutkin ja toimin ympäristössäni, kasvan, liikun ja kehityn, kielten rikas maailma, ilmaisuuden monet muodot sekä minä ja meidän yhteisömme*. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 40–44.) Erityisesti *minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni* sekä *kasvan, liikun ja kehityn* ovat sidonnaisia luontoon ja luontokasvatukseen.

Tutkin ja toimin ympäristössäni luo lapsille valmiudet ymmärtää ympäristöä, sen monia ulottuvuuksia sekä havainnoida sitä. Varhaiskasvatukseen sisältyy ympäristökasvatusta, jonka tavoitteena on ohjata lapsia kohti vastuullista luonnossa toimimista ja vahvistaa heidän luontosuhdettaan. Lähiympäristö, niin rakennetut ympäristöt kuin lähiluonto, ovat tärkeä osa lapsen oppimisympäristöjä. Ympäristön tutkiminen, retkeily sekä luonnossa kulkeminen auttavat lasta oppimaan luonnosta, vahvistaen samalla lapsen omaa luontosuhdetta. Ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa jakautuu kolmeen eri ulottuvuuteen: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä ja toimiminen ympäristön ulkopuolella. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 50–51.)

Kasvan, liikun ja kehityn keskittyy lapsen ruokakasvatukseen, turvallisuuteen, terveyteen ja liikkumiseen liittyviin aiheisiin. Luonto- ja ympäristökasvatukseen tämä peilautuu erityisesti lasta ulkoiluun innostamalla. Lasta kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin vuoden kaikkina aikoina. Liikuntaa voidaan harrastaa ohjatusti, mutta on tärkeää antaa lapselle vapaus toimia itsenäisesti, toteuttaen itselle mieluisaa liikuntamuotoa päivittäin. Lapselle fyysinen aktiivisuus tarkoittaa erilaisia liikunnan muotoja, jotka ovat kuormittavuudeltaan vaihtelevia, esimerkiksi leikkiminen ulkona ja sisällä, ohjattu liikkuminen sekä retkeily. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 52.)

Minä ja meidän yhteisömme pohjautuu lapsen elinpiirin kasvuun, lähiyhteisön monimuotoisuuteen sekä niiden ymmärtämiseen. Erityisesti luonto ja ympäristökasvatus nousee esiin kyseisessä oppimisen osa-alueessa erilaisten vierailujen, vierailijoiden sekä tapahtumien avulla. Lasten kanssa voidaan tutustua lähiympäristöihin, jonka pohjalta on mahdollista tutustua lähiyhteisön menneeseen, nykyiseen sekä mahdollisiin tuleviin tilanteisiin. Lähiyhteisöihin tutustuessa on helppoa tuoda mukaan myös lasten monimuotoiset sekä monipuoliset kasvuympäristöt. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 48–49.)

2.3 Kasvattajan rooli luontokasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa yhdeksi tavoitteeksi asetetaan varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen toimivan joustavina, mielekkäinä, monipuolisina ja lapsen fyysisiä, psyykkisiä sekä sosiaalisia tarpeita tukeva. Muita tavoitteita oppimisympäristöille ovat inklusiivisuus, turvallisuus ja esteettömyys. Toimintaympäristöjen täyttyessä nämä kriteerit, lapsi kokee olonsa turvalliseksi, jolloin hän on kykeneväinen osallistumaan varhaiskasvatustoimintaan kokonaisvaltaisesti ja uskaltaa harjoitella uusia taitoja. Lapsia osallistamalla ympäristöjen suunnitteluun, varmistetaan niin osallisuuden

kokemus kuin myös toimintaympäristöjen mielekkyys sekä heidän toiveidensa mukainen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 34.)

Kasvattajan vastuulla on suunnitella toimintaympäristö. Kun kaikki edellä mainitut kriteerit täyttyvät, lapsella on ideaalinen tila kasvaa ja kehittyä. Kasvattajan tehtävänä on taata lapselle ympäristö, jossa tämä voi turvallisesti ja valvotusti tutkia toimintaympäristöään. Tällöin lapsi pääsee muodostamaan omaa ymmärrystään maailmasta, sen monista eri ilmiöistä sekä muovaamaan käsitystään asioista. (Peltoluhta 2013, 37–38.)

Luonnossa toimimisen ei tarvitse kuulua kasvattajan erityistaitoihin. Kunhan on valmis oppimaan yhdessä lasten kanssa se riittää. Kasvattajan asenne vaikuttaa suuresti lapsen oman luontokuvan muotoutumiseen, aikuisesta esimerkkiä ottaen. Omaa suhdetta luontoon on tärkeä miettiä ja tutkailla luonnossa toimimista aloittaessa. (Jääskelä & Meuronen, 2016, 38.) Kasvattajan tehtäviin kuuluu myös muun muassa ryhmän yhteisöllisyyden edistäminen. Kasvattajan ollessa innostunut ja aktiivinen toiminnasta, lasten mielenkiinto ja into suuntautuu myös yhteiseen toimintaan. (Peltoluhta 2013, 36–37.)

3 Luonnossa toimimisen vaikutukset

3.1 Luonnon psyykkiset vaikutukset

Luonto vahvistaa ja vaikuttaa positiivisesti ihmiseen fyysiseen, psyykkiseen sekä sosiaaliseen kasvuun ja kehitykseen. Esimerkiksi useat erilaiset kognitiiviset taidot vahvistuvat ja usein lapsen motivaatio lisääntyy luonnossa liikkeessa. Lapsen sanasto kasvaa luonnossa toimimisen myötä, tämän oppiessa ympäristöönsä liittyviä uusia sanoja ja niiden tarkoituksia. (Metsämäki 2021, 9–10.)

Luonto edistää lapsen kontekstuaalista kasvatusta. Käytännössä tämä tarkoittaa lapselle humanistisen, kriittisen ja sosiokonstruktivisen kasvun edistymistä. Humanistisuus nousee esiin käytännössä kokemuksellisuutena, jolloin pääpisteenä on lapsen omien havaintojen, tulkintojen, merkitysten ja erityisesti kokemusten tukeminen sekä itsenäisen ajattelun motivoiminen. Lapselle tulee antaa mahdollisuus tutkia luontoa sekä ympäristöään laajalti, sekä myös kriittisesti. Lapsen omat arvot korostuvat kriittisen ajattelun myötä. Konstruktivisuus nousee esiin lapsen taitojen kehittymisen myötä. Lapsi aktiivisesti hankkii uutta tietoa sekä käsittelee sitä. Koska tietojen hankinta pääasiassa tapahtuu ryhmässä, sosiaalisesti, konstruktivisuus on sosiokonstruktivismia. (Peltoluhta 2013, 23–24.)

Ulkoillessa luonnossa yksilön mieli sekä keho rauhoittuvat niin liikkeessa kuin paikallaan ollessa. Kehon ja mielen rauhoittuminen ja rentoutuminen ovat suuria vaikuttajia lapsen kasvussa. Rauhoittuminen ja rentoutuminen auttavat lasta jaksamaan myös arjessa, ylimääräisen energian voidessa purkautua ulkoillessa, lapsi jaksaa keskittyä paremmin enemmän tarkkuutta ja huomiota kaipaaviin asioihin. (Jääskelä & Meuronen 2016, 30.)

3.2 Metsän erityinen vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin

Metsän vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin on tutkittu pitkään, ja niin vanhempi kuin uudempikin kirjallisuus aiheesta tuo esille yhteneväisesti metsän fyysisiä ja psyykkisiä terveysvaikutuksia.

Metsässä oleilulla on havaittu tutkimuksissa olevan rauhoittava vaikutus ihmisen mieleen ja kehoon, kun on muun muassa mitattu tutkimukseen osallistuvien sykettä, pulssia ja verenpainetta ennen ja jälkeen metsässä käyntiä (Park ym. 2009, 291. Suom.)

Metsäympäristössä keskittyminen on helpompaa, sillä aistiärsykkeiden määrä on sopivalla tasolla. Tällöin ihminen kykenee luovempaan, sitoutuneempaan ja rauhallisempaan tekemiseen. Metsällä on erityinen läsnäoloa ja yhteenkuuluvuuden kokemusta parantava vaikutus. (Fågel ym. 2021, 12.)

Luonto on lapselle aina hyvää motoriikkaharjoitusta. Muuttuva ja epätasainen ympäristö luo haasteita liikkumiseen. Luonto on epäsäännöllistä ja moninaista, mikä luo lapselle ideallin oppimisympäristön kehittämään lapsen eläytymiskykyä ja luovuutta. Erityisesti tasapaino, ketteryys, koordinaatiokyky ja notkeus lisääntyvät yhdessä lihasten vahvistumisen rinnalla. Erilliseltä rakennetulta leikkialueelta poistuessa voidaan myös löytää monenlaisia leikkivälineitä, esimerkiksi kiipeily- tai tasapainottelupaikkoja, jotka tukevat lapsen fyysistä hyvinvointia. (Metsämäki 2021, 9–10.)

4 Toiminnallinen oppiminen

4.1 Toiminnallinen oppiminen varhaiskasvatussuunnitelmassa

Monipuoliset ja merkitykselliset kokemukset kehittävät lapsen ajattelua ja oppimista. Leikissä lapselle tulee antaa tilaa käyttää luovuutta, mielikuvitusta sekä olla tukemassa yhdessä tutkaillen ja ideoita kokeillen. On tärkeää mahdollistaa lapselle itse oivaltaminen, ihmettely sekä oppimisen ilo. Työntekijöiden tehtävä on rohkaista lasta kyseenalaistamaan ja kysymään, tukien lapsen toimijuutta. Lapsen iän ja kehityksen mukaisesti ohjeistetaan tälle ympäristön nimeämistä sekä kuvaamista ja sen ilmiöitä. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2022, 26.)

Lapselle luontevia oppimisen tapoja ovat esimerkiksi osallisuutta, toiminnallisuutta sekä luovuutta edistävät työskentelytavat. Lapsen omaehtoinen sekä ohjattu leikki, liikkuminen, tutkiminen, taiteellinen kokeileminen ja ilmaisu ovat tällaisia. Kasvattajan tehtävä on rohkaista ja ohjata lasta käyttämään sekä kokeilemaan uusia erilaisia työtapoja, niin pienryhmissä kuin suuremmissakin. Esimerkiksi digitaalisia sovelluksia, välineitä ja digiympäristöjä on tärkeää ohjata lasta kokeilemaan. Lasten kanssa työskennellessä rohkaistaan heitä ihmettelemään, päättellemään, kyselemään sekä ratkaisemaan ongelmia, yksin tai yhdessä. (Varhaiskasvatuksen perusteet, 2022, 42.)

4.2 Lapsen osallisuus toiminnassa

Lasta kuullaan, hänen ajatuksiaan arvostetaan ja hänen aloitteisiinsa vastataan. Lapsi on mukana yhteisen toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja toteuttamisessa. Lasten osallistaminen ja vaikutusmahdollisuuksien tarjoaminen vahvistaa heidän vuorovaikutusvalmiuksiaan- ja taitojaan, sosiaalisia taitojaan sekä opettaa heille sääntöjen ja luottamuksen merkityksestä. Lisäksi tämä vahvistaa lapsen itseluottamusta ja kehittää minäkuvaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 29.)

Osallisuuden toteutuminen perustuu ihmisen kokemukseen siitä, että hän pystyy päättämään ja vaikuttamaan asioihin. Osallisuuden kokemus syntyy siitä, kun ihminen kokee saavansa tarpeeksi vastuuta, kokee roolinsa merkitykselliseksi sekä kykynsä riittäviksi omassa yhteisössään. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 47, 4V-hankkeen mukaan)

Parikka-Nihti & Suomela (2014, 53, Hujalan & Turjan, 2011 mukaan) erottelee osallisuuden ulottuvuudet neljään osaan, joista ensimmäinen on valtaistuimen aste. Sillä kuvataan aikuisten ja lasten välistä valtasuhdetta. Tällä painotetaan lasten aikuiselta saamaa tietoa toiminnasta ja ympäristöstä, yhteistoiminnallisuuden, tasavertaisten aloitteiden teon ja aikuisen ja lapsen välisen neuvottelun tärkeyttä, mitä tulee toimintaan ja sen suunnitteluun.

Toinen ulottuvuus on osallisuuden aihe ja vaikutuspiiri, joka pitää sisällään ajatuksen siitä, ketä toimintaan osallistaminen koskee. Tarkoituksena on ottaa lapset mukaan toimintaan ja sen suunnitteluun aina, kun se on mahdollista, oli kyseessä sitten mikä tahansa lasten varhaiskasvatusarkeen liittyvä asia. Ajallinen ulottuvuus on kolmas osa-alue, joka kuvaa osallistavan toiminnan kestoa. Pitempiin projekteihin pystytään osallistamaan suurempi määrä lapsia. Neljäntenä on ideointi-, suunnittelu-, päätöksenteko-, toiminta-, ja arviointiosuus, jossa kuvataan sitä, kuinka lapsilla on mahdollisuus osallistua päätösten tekemiseen. Tiedon tulisi olla lapsille ymmärrettävässä muodossa, ja toiminnassa käytettävien materiaalien tulisi olla lasten saatavilla.

4.3 Leikki oppimisen tukena

Lapselle leikki on merkityksellinen oppimiskokemuksia tuottava motivoiva ja iloa tuova osa arkea. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sen pedagogisessa viitekehysessään. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 24.)

Luonnossa toimiessa lapset usein innostuvat yhteisestä leikistä, leikkien isona yhtenäisenä ryhmänä, enemmän kuin esimerkiksi toimintaympäristön ollessa päiväkodin piha. Luonto suo kaikille tilaa, jolloin kaikki halukkaat pääsevät mukaan leikkiin. Luonto vaikuttaa myös ryhmädynamiikkaan positiivisesti, ryhmä on yhtenäisempi ja vahvempi. (Jääskelä & Meuronen 2020, 39.) Kun leikki on yhtenäisempää, jokainen lapsi pääsee osallistumaan ja kokemaan osallisuuden tunteen. Kun lapsi kokee itsensä osalliseksi, hän voimaantuu toiminnasta sekä motivoituu jatkamaan luonnossa toimimista. (Peltoluhta 2013, 23–24.)

Vapaa leikkiaika on kaikista kehittävin leikin muoto lapsen luovuudelle ja ajattelulle. Lapsi kehittää itse luonnostaan omalle kehitysvaiheelleen sopivimmat leikit. Luonnossa tätä vapaata leikkiä ruokkii tehokkaasti sellaiset paikat, joissa on paljon "tarjoumia", eli lasta leikkiin kutsuvia kiinnostavia yksityiskohtia, kuten suuria kiviä, kaatuneita puita tai jotakin muuta lapsen näkökulmasta mielenkiintoa herättävää. (Kytän, 2003 ja Hanscomin, 2016, Fågel, ym. 2021, 26 mukaan.)

4.4 Oppimisympäristö käsitteenä

Kaikki lapsen oppimista, kehittymistä ja vuorovaikutusta tukevat välineet, tarvikkeet, tilat, paikat, yhteisöt ja käytännöt luokitellaan oppimisympäristöihin. Varhaiskasvatuksessa jaotellaan oppimisympäristöt kolmeen ulottuvuuteen, fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen. Oppimisympäristöt ovat jatkuvassa kehityksessä, jossa lasten kädenjäljen ja kiinnostuksen kohteiden tulee näkyä. Kehittämistyössä huomioidaan muun muassa

oppimisympäristöjen ergonomia, siisteys, akustiikka, valaistus, viihtyvyys ja turvallisuustekijät. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 36.)

Tässä opinnäytetyössä tarkastelumme kohdistuu lähinnä fyysisten oppimisympäristöjen osa-alueelle, kun tarkastelun kohteena ovat päiväkodin piha, lähimetsät ja luontoalueet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022, 37) korostaa näitä ympäristöjä lasten liikunta- ja luontoelämysten oppimisen paikkoina, joilla on annettavanaan monenlaisia materiaaleja, kokemuksia sekä leikin ja tutkimisen aiheita.

4.5 Fyysiset oppimisympäristöt

livonen & Sääkslahti, (2014); Poitras ym. (2016); Robinson ym. (2015); Stodden ym. (2008); Donnelly ym. (2016); Haapala ym. (2014) kertovat fyysisten oppimisympäristöjen vaikuttavan lapsen motoristen taitojen kehittymiseen, ja motoriset taidot taas ovat edellytyksenä sopivan fyysisen aktiivisuustason säilyttämiselle ja yleisten oppimisvalmiuksien kehittymiselle (Sääkslahti ym. 2019, 78).

Fjortoftin & Gundersenin (2007) mukaan ulkoilualueet ovat monipuolisuudeltaan hyviä kehittämään lasten motorisia taitoja, sillä ne ovat lapsen näkökulmasta motivoivia ja virikkeellisiä. Lapsen on ulkona helppo hakeutua taitotasoa sopivasti haastaviin paikkoihin. (Sääkslahti ym. 2019, 78.)

Chowin & Chanin, (2011); Gubbelsin ym. (2012); Soinin ym. (2014); Ayresin, (1972) mukaan piha-alueilla lapsen motorisia taitoja kehittäviä elementtejä ovat esimerkiksi koordinaatiokykyä ja tasapainoa haastavat erilaiset pinnanmuodot, fyysistä aktiivisuutta nostavat ja kehonhallintaa ja tasapainoa haastavat leikkitelineet, kuten liukumäet, keinut ja kiipeilytelineet ja välineenkäsittelyn taitoja lisäävät erilaiset pallot ja työnnettävät ja vedettävät ulkolelut. Hienomotoriikkaa vahvistaa myös hiekkalaatikolla leikkiminen. (Sääkslahti ym. 2019, 78.)

5 Opinnäytetyön toteutus

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyömme aihe, metsäretkiopas, toteutetaan toiminnallisena kehittämistyönä lineaarisen mallin mukaisesti. Lineaarisen mallin mukainen työ etenee tiettyjen vaiheiden mukaan ja tietyssä järjestyksessä. Salonen (2013, 15) esittelee tekstissään lineaarisen mallin vaiheet, jotka ovat tavoitteen määrittely, suunnittelu, toteutus ja työskentelyn päättäminen sekä arviointi.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä on usein tarkoitus tuottaa jotakin konkreettista, kuten opas, malli, esite, perehdytyskansio tai prosessikuvaus. Tässä onkin sen yksi ero verrattuna tutkimukselliseen opinnäytetyöhön, jossa tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa kirjallisessa muodossa. Toinen työstämme toiminnallisen tekevä seikka on se, että sen toteutusvaiheessa on mukana muita toimijoita, muutakin kuin tiedonkeruuta varten. (Salonen 2013, 5–6.)

Työn tavoite alkoi muodostua syksyllä 2023 työharjoittelun aikana, kun yhteistyötaholla kuului toive siitä, kuinka olisi hyvä, jos olisi jokin kokoelma materiaaleille ja hyväksi koetuille leikeille sekä toiminnalle. Opinnäytetyön tullessa ajankohtaiseksi kysyttiin vielä yhteistyökumppanin mielipidettä tavoitteeseen liittyen, ja ideoita, ajatuksia sekä vaatimuksia työn suhteen, joita otetaan vastaan koko suunnitteluvaiheen ajan. Salonen (2013, 37) mainitseekehittämistoiminnan oikein tehtynä antavan työntekijöille lisää osaamista ja hyödyttävän niin asiakkaita, työntekijöitä kuin koko työyhteisöäkin.

Ennen opinnäytetyön prosessin aloitusta täytimme tietosuojalomakkeen ja hankimme tarvittavan tutkimusluvan (Liite 1). Valmistelimme päiväkodille saatekirjeen (Liite 2) sekä alku- ja loppukyselyt (Liite 3 & 4).

5.2 Metsäretkioppaan suunnittelu

Aloitimme metsäretkioppaan suunnittelun tutustumiskäynnillä päiväkotiin. Kävimme tutkimassa päiväkodin pihaa ja ryhmien hyödyntämiä luontokohteita ja otimme ympäristöistä kuvia muistin tueksi. Tutustumiskäynnillä pyrkimyksenämme oli keksiä toimintaideoita, jotka olisivat juuri näille luontoympäristöille luotuja, ja hyödyntäisivät niiden täyttä potentiaalia.

Tutustumiskäynnin jälkeen lähetimme Google Forms -kyselyn yhteistyöpäiväkotimme yhteyshenkilölle, josta hän jakoi kyselyn ryhmän työntekijöille. Kyselyssä kartoitettiin päiväkodin kohderyhmän työntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä siitä, mikä voisi heidän mielestään helpottaa ja rikastaa lapsiryhmän kanssa toteutettavia metsäretkiä. Työntekijöiden toiveina oli muun muassa vinkkejä liittyen luonnon tutkimiseen, matemaattisten taitojen sekä luovuuden tukemiseen, ja erityisesti konkreettisia toimintaideoita.

Pohjana suunnittelulle toimi työntekijöiden toiveet ja ryhdyimme pohtimaan omia toimintaideoitamme, joita lasten kanssa voisi toteuttaa. Loimme oppaan pohjaksi Google Formskyselytuloksien pohjalta neljä eri kategoriaa, joiden alle kaikki toimintaideat asettuvat;

liikunnallinen toiminta, kognitiivisia taitoja kehittävä toiminta, luova ja taidelähtöinen toiminta sekä "keskustelun tueksi"-osio.

Valitsimme oppaan tekoalustaksi Canva-sivuston, sillä kummallakin meistä oli aiempaa kokemusta sen käytöstä, ja tiesimme, että siinä on kaikki oppaan tekoon vaadittavat työkalut ja ominaisuudet. Pidimme säännöllisesti palavereita, joissa teimme työnjakoa ja katsauksia työn etenemisestä.

5.3 Metsäretkioppaan toteutus

Metsäretkiopas on kokoelma erilaisia hyödyllisiksi koettuja luontokasvatusmenetelmiä, leikkimateriaaleja ja mahdollisesti myös lapsiryhmille sopivia luontoympäristöjä, joita päiväkodin lähistöllä voisi hyödyntää. Oppaan tavoitteena on tukea ja helpottaa varhaiskasvatuksen työntekijöiden suunnittelutyötä ja lisätä materiaalien saavutettavuutta, sekä vahvistaa lasten suhdetta luontoon.

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan jokaisena vuodenaikana eri tavoilla ja löytämään liikunnan ilo (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, 52.)

Oppaaseen kootut sisällöt on teemoiteltu kohderyhmän työntekijöiden toiveiden pohjalta muodostettujen, eri oppimisalueita tukevien toimintaideoiden lisäksi myös vuodenaikojen mukaan. Tällöin työntekijät löytävät sieltä helposti sopivaa tekemistä säälle kuin säälle. Lasten suhde luontoon voi vahvistua, kun heitä ohjataan ja innostetaan hyödyntämään vuodenaikojen mukana tulevia elementtejä leikeissään, kuten esimerkiksi lunta tai syksyn värikkäitä lehtiä.

Lähdimme toteuttamaan oppaan testausta ja viimeistelyä varten metsäretken kohderyhmän lasten ja työntekijöiden kanssa, kun olimme saaneet suurimman osan oppaasta koottua. Retkellä kokeilimme neljää oppaassa olevista toimintaideoista: Keväistä tietovisaa, Luontobingoa, Metsäformulat-leikkiä sekä Valokuvia keväästä-tehtävää. Tämä toiminta sisälsi kaikkia eri oppimisen osa-alueita kehittävää toimintaa, jota oppaaseen oli koottu. Retki oli hyvin onnistunut. Kohderyhmän työntekijät kokivat, että järjestämämme toiminta sopii lapsiryhmälle toteutettavaksi, ja saimme hyvää palautetta järjestämästämme toiminnasta.

5.4 Esimerkkejä oppaan sisällöstä

Metsäretkioppaan sisältö koostuu erilaisista luonnossa toteutettavista toimintaideoista. Suurin osa oppaan leikeistä ja toimintaideoista on meidän itse keksimiämme. Joitakin

yksittäisiä materiaaleja on lainattu netistä, kuten esimerkiksi bingoihin on hankittu inspiraatiota Värinauttien materiaalipankista.

5.4.1 Metsäformulat

Metsäformulat on erityisesti lapsen motorisia taitoja tukeva leikki. Leikissä lapset pääsevät vapaasti juoksemaan kasvattajan muodostamalla radalla. Lapsille annetaan mahdollisuus tutkia omaa jaksamistaan sekä itsesäätelykykyään, sillä lapsen tarvitessa pienen tauon tämä voi sen toteuttaa. Tauko on mahdollista toteuttaa kahdelle eri tapaa, joista toinen tukee lapsen matemaattisuutta ja toinen koordinaatiokykyä. Jos lapsi ei kuitenkaan itse tunnista uupumustaan, kasvattajat voivat ohjata lapsen pitämään taukoa.

Metsäformulat on moneen vuodenaikaan soveltuva liikunnallinen juoksuleikki.

Muodostetaan esimerkiksi kartioiden avulla "formularata", jota lapset juoksevat ympäri. Tässä leikissä aikuiset toimivat leikin vetäjinä. Vetäjien tehtävä on ilmoittaa lapsille aina välillä, esimerkiksi 3 kierroksen välein, joidenkin autojen tarvitsevan lisää bensaa. Tällöin lapsen tulee löytää puun luo, painaa takapuoli puuhun ja laskea rauhallisesti kymmeneen. Välillä ralliautot kaipaavat myös renkaan vaihtoa, leikinvetäjien valitsemien määräajoin. Renkaan vaihto tapahtuu lapsen asettumalla selälleen maahan, nostaen raajansa ilmaan. Joku työntekijöistä "vaihtaa renkaat" antamalla nopean läpsyn jokaiselle "renkaalle" eli lapsen käsiin ja jalkoihin. Leikkiä voi leikkiä niin pitkään, kun lapsilla riittää kiinnostusta. Ideaa voi myös soveltaa esim. metsämonsteri tai -pokemon ideaksi, jolloin "tankkauksen" voi vaihtaa esimerkiksi syömistauoksi ja "renkaiden vaihdon" pokemon treeniksi tai metsästystauoksi. (Kärhä & Siitarinen 2024.)

5.4.2 Valokuvia keväästä

Valokuvia keväästä-tehtävässä annetaan lasten etsiä luonnosta jokin itseä miellyttävä kevään merkki ja ottaa siitä kuva tabletilla. Päiväkodilla jokainen saa vapaasti toteuttaen luoda teoksen tästä kevään merkistä. Otetusta valokuvasta voi ottaa mallia. Kuvassa olevan asian voi piirtää, maalata, muovilla tai vaikkapa askarrella. Teokseen voi lisäillä omakeksimiä asioita, eikä sen tarvitse näyttää täysin samalta kuin sen, mitä valokuvassa on.

Tämä harjoite tukee muun muassa vastavuoroisen toimintakulttuurin sekä digitaalisten taitojen kehittymistä ja luovan ajattelun kehittymistä, sekä hienomotorisia taitoja. Se on oppaassa kategorioituna luoviin ja taidelähtöisiin toimintaideoihin, ja se myös osaltaan kehittää kognitiivisia taitoja, kuten ajattelun kehittymistä ja vuorovaikutus- ja

kommunikaatiotaitoja. Vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaidot kehittyvät erityisesti tehtävän viimeisessä osassa, johon liittyy sadutus-vaihe.

Ensimmäinen Sadutus-teos julkaistiin vuonna 2003. Sadutus on Monika Riihelän innovoima sosiaalinen menetelmä, jossa lapselle tai lapsiryhmälle annetaan tilaisuus keksiä ja kertoa oma kertomus, jonka aikuinen litteroi sanatarkasti. Itseilmaisun, lukemisen tai kirjoitustaidon opettamisen sijaan sadutuksen varsinaisena tarkoituksena on johdatella lasta vastavuoroiseen toimintakulttuuriin, jossa kuuntelu ja kohtaaminen yhdistyvät. Tarinaa kertovalla osapuolella on lupa päättää, millaisen tarinan hän kertoo. Tarinoita voi kertoa myös muiden ilmaisutapojen, kuten tanssin, draaman tai esimerkiksi rakentelun kautta. Sadutuksen ansiosta myös lasten oma piilossa oleva kulttuuri tulee aikuisille esiin. (Karlsson 2014, 14–19.)

Valokuvia keväästä-teosten viimeistelyvaiheessa aikuiset voivat kiertää saduttamassa lapsia töistään, ja kirjata töistä herääviä ajatuksia ylös. Sitten litteroidut sadutukset voidaan yhdistää töihin esimerkiksi tulostettuina kortteina.

Kysymyksiä sadutuksen tueksi: “Kerrotkos vähän, minkä kevään merkin valitsit?” “Mikä siitä tekee lempparisi?” “Haluaisitko kertoa siitä lisää?” “Mitä muuta tässä kuvassa on / tapahtuu?” (Kärhä & Siitarinen 2024.)

Tämä toimintaidea liittyy aikaisemmin esiin nostamiimme laaja-alaisen osaamisen alueisiin kehittämällä erityisesti “Tutkin ja toimin ympäristössäni”-osa-alueita, kun lapsi pääsee tutkimaan luontoympäristöä, vuodenajan ilmiöitä ja oppimaan niistä samalla vahvistaen suhdettaan luontoon. Toinen harjoitteen vahvistamista osa-alueista on “Minä ja meidän yhteisömme”. Luonto on kasvuympäristönä mitä monimuotoisin ja monipuoleisin. Sitä tutkimalla lapsi voi oppia paljon uutta. Tämän tyyppiset harjoitteet ovat omiaan myös herättämään opettavaista keskustelua ja uusia ajatuksia, niin luonnonilmiöistä, vuodenaajoista kuin luonnon historiallisesta ja tulevaisuudenkin tilasta.

5.4.3 Arvoituksellinen munajahti

Arvoituksellinen munajahti on arvoituksellinen peli, jonka kautta on helppoa havainnollistaa eri osaamisen alueita, joita oppaalla pyritään tukemaan. Arvoituksellinen munajahti kehittää kaikkia oppaassa huomioituja osaamisen alueita. Se sopii parhaiten esikouluikäisille, eli 5–6-vuotiaille, mutta aikuisen ohjauksella arvoituksia voi suorittaa myös nuorempien kanssa.

Arvoitusten joukossa on matemaattisia tehtäviä, kuten erilaisten asioiden laskemista, kognitiivisia taitoja harjoittava arvoitus, jossa harjoitellaan muun muassa aakkosia,

liikunnallisia tehtäviä, kuten hippaleikki sekä oman jumpan keksiminen, jossa pääsee käyttämään myös luovuutta ja yhteistyötaitoja ja motoriikkaa harjoittava sokkoleikki.

Arvoitukset ovat vahvasti liitoksissa tässä raportissa aiemmin esiteltyihin laaja-alaisen osaamisen alueisiin, joita varhaiskasvatuksessa pyritään kehittämään. Ensimmäinen esiin tuomamme laaja-alaisen osaamisen alue, nimeltään “tutkin ja toimin ympäristössäni” vahvistuu, kun lapset pääsevät suorittamaan näitä luonto- ja eläinteemaisia arvoituksia heille tutussa luontoympäristössä, ja tarkastelemaan ja tutkimaan sitä leikin kautta. Toinen esittelemämme alue on “Kasvan, liikun ja kehityn”, jota toiminnassa kehittävät erityisesti liikunnalliset osuudet. Arvoitusleikki on muutenkin monipuolinen ja mukaansatempaava kokonaisuus, kun aikuiset innostavat lapset osallistumaan siihen heittäytymällä ja antamalla tilaa omalle ja lasten persoonalliselle toteutustyyliille toiminnassa. (Kärhä & Siitarinen 2024.)

5.5 Arviointi

Arviointia varten lähetimme päiväkodille toisen Google Forms-kyselyn. Kyselyssä tiedusteltiin työntekijöiden näkemyksiä oppaan monimuotoisuudesta, selkeydestä, hyödyllisyydestä sekä mahdollisia toiveita liittyen oppaan viimeistelyyn. Saimme kyselyssä hyvää palautetta. Ryhmän työntekijöiden vastausten mukaan opas on kattava, tarpeeksi monipuolinen ja selkeä. Heillä ei ollut toiveita lisäyksiin. Toiveena oli ainoastaan oppaan kieliasun huoltelu.

Opas on ryhmän käytössä sähköisenä sekä kirjallisena versiona.

Meidän tavoitteenamme oli luoda opas, josta on aidosti arjessa apua päiväkodille sekä opas, joka tukee luonto- ja ympäristökasvatusta. Metsäretkiopas vastaa asettamiimme tavoitteita hyvin. Opas on monipuolinen ja olemme keskittyneet sillä vastaamaan työntekijöiden alkukyselyssä mainitsemiin toiveisiin. Suurin osa ideoista on meidän omiamme, jonka koemme tärkeäksi oppaan luomisprosessia. Kiinnitimme opasta tehdessämme erityistä huomiota luonnossa toimimiseen, sekä sen hyödyntämiseen oppimisympäristönä. Toimintaideoita laatiessamme otimme huomioon päiväkodin lähiympäristöt ja niiden tuomat mahdollisuudet sekä rajoitukset. Metsäretkiopas on liitettynä opinnäytetyöraporttiin (Liite 5).

6 Yhteenveto ja pohdinta

6.1 Pohdinta

Luontokasvatus on tärkeä osa jokaisen ihmisen omaa kasvua ja kehitystä. Tämä oli pohjimmainen ajatus ja punainen lanka opinnäytetyötä tehdessämme. Varhaiskasvatus

mahdollistaa jokaiselle lapselle oman luontosuhteen muodostumisen erilaisten oppimisympäristöjen avulla, jonka takia siihen on tärkeää panostaa. Meillä Suomessa monipuolinen luonto on rikkaus, jota on tärkeää huomioida sekä hyödyntää kasvatustyössä.

Suurin osa ideoista on meidän omiamme, jonka koimme meille tärkeäksi asiaksi oppaan tekoa aloittaessa. Internet on täynnä ideoita ja leikkejä, jonka takia halusimme panostaa omaan kekseliäisyyteemme. Halusimme tuoda helpotusta ajoittain hektiseen päiväkotiarkeen oppaan avulla.

Opinnäytetyöprosessi oli todella opettavainen. Opimme paljon uutta oppimisympäristöjen sekä luonnon merkityksestä varhaislapsuudessa ja erityisesti varhaiskasvatuksessa. Oppaan tuottaminen oli mieluisaa sekä antoi meille paljon työkaluja myös oman ammatillisuutemme suhteen.

6.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä noudatamme ammattikorkeakoulun eettisiä suosituksia ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeistuksia hyvästä tieteellisestä käytännöstä, jonka peruseriaatteita ovat arvostus, luotettavuus, rehellisyys ja vastuunkanto (TENK 2023, 12.)

Opinnäytetyömme teoreettinen pohja koostuu luotettavasta alan ammattikirjallisuudesta. Osa käyttämistämme lähteistä on suhteellisen vanhoja. Kuitenkin tieto, jota lainaamme näistä lähteistä, on sen tyyppistä, ettei se ajan saatossa merkittävästi muutu, kun tutkimustulosten saamiseksi on käytetty oikeanlaisia menetelmiä. Vastuullisuuteen ja luotettavuuteen kuuluu lisäksi muun muassa tietosuojalomakkeen täyttäminen, jonka myös suunnitteluvaiheessa suoritimme.

Sosiaali- ja terveysalan ammattieettisissä ohjeissa korostuu tärkeys ihmisen oikeus tunteidensa sekä kokemustensa ilmaisemiseen, arvostava vuorovaikutus ja luottamuksellisuus, yhdenvertaisuus, osallisuuden tukeminen ja itsemääräämisoikeus, jokaisen ihmisen yksilölliseen, vahvuuksien ja voimavarojen huomioimiseen, epäoikeudenmukaisuuden sekä syrjinnän vastustamiseen. (Talentia 2022.)

Yllä mainittuja arvoja olemme noudattaneet sisällyttämällä työprosessiimme yhteistyötaholla työskenteleville lähetettäviä anonyymejä Google Forms -kyselyitä, joiden avulla pyrimme selvittämään heidän näkemyksiään ja toiveitaan opasta koskien. Kyselyt lähetimme yhteistyötaholle keskitetysti keräämättä kenenkään sähköpostiosoitteita tai muita tietoja työprosessissa. Aiemman yhteistyötahon tarjoaman työharjoittelun ansiosta olemme pystyneet myös havainnoimaan ja huomioimaan oppaan kohde-lapsiryhmän mielenkiinnonkohteita ja ajatuksia aiheeseen liittyen. Työvaiheisiin kuului myös kokeilu-

metsäretki yhteistyötahon lapsiryhmän kanssa, jossa pääsimme paremmin osallistamaan lapset mukaan oppaan sisältöjen laatimiseen. Olemme myös yhteistyötahon työntekijöiden tavoitettavissa, ja informoimme työhön liittyvistä asioista matalalla kynnyksellä avoimesti, ja aina kerromme aina työvaiheiden etenemisestä. Näin varmistamme kaikkien osapuolten yhdenvertaisuuden ja osallisuuden.

Lähteet

Fågel, R. Jussila, V. & Sarkkinen, S. 2021. Ilo kasvaa ulkona. Luontotoiminnan käsikirja. Viitattu. 17.4. Saatavissa: <https://ilokasvaaukono.fi/wp-content/uploads/2021/12/i-lokasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Green Care. Luonto lasten kehityksessä. Viitattu 27.3.2024. Saatavissa: <https://www.gcfinland.fi/green-care-/vaikuttavuus/luonnon-terveytta-edistavat-vaikutukset/luonto-lasten-kehityksessa/>

Jääskelä, M. & Meuronen, N. 2016. Luontokasvatus Oulun kaupungin varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö. Viitattu 27.3.2024. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/117991/OpinnayteJaaskelaMeuronen2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Karlsson, L. 2014. Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. PS-Kustannus. Viitattu: 20.5.2024.

Kärhä, M. & Siitarinen, T. 2024. Omat toimintaideat.

Metsämäki, T. 2021. Luontosuhteen merkitys ja toteutus varhaiskasvatuksessa. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 26.3.2024. Saatavissa: https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/151742/Metsamaki_Tiia_opinnayte.pdf?sequence=1

Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunitelman perusteet 2022. Viitattu 28.3.2024. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunitelman_perusteet_2022_1.pdf

Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Viitattu: 10.4.2024.

Park, B-J. Tsunetsugu, Y. Kasetani, T. Morikawa, T. Kagawa, T. Miyazaki, Y. 2009. Physiological Effects of Forest Recreation in a Young Conifer Forest in Hinokage Town, Japan.

Viitattu: 18. 4. Saatavissa: <https://infta.net/files/references/SilvaFennica-43-2-2009.pdf>

Peltoluhta, E-N. 2013. Tutkiva luontokasvatus lapsen osallisuuden lisääjänä. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 7.4.2024. Saatavissa: <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/59655/Peltoluhta.Enni-Mari.pdf>

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Viitattu: 29.1.2024. Saatavilla: <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Sääkslahti, A., Niemistö, D., Nevalainen, K., Laukkanen, A., Korhonen, E. & Juutinen-Finni, T. 2019. Päiväkotien liikuntaolosuhteiden yhteys lasten motorisiin taitoihin. Tutkimusartikkeli. Viitattu 7.4.2024. Saatavissa: https://www.lts.fi/media/lts_vertaisarvioidut_tutkimusartikkelit/2019/lt_2-3_19_tutkimusartikkeli-saaks-lahti_lowres.pdf

Talentia. 2022. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Viitattu. 30.4.2024. Saatavilla: <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/4fb08bf6-d9e1-11ed-bdad00155d64030a>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu: 7.5.2024. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Varhaiskasvatuslaki 540/2018.

Liite 1. Tutkimuslupa

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

PVM. 5.2.2024

Organisaatio	
LAB ammattikorkeakoulu	
Opinnäytetyön tekijä(t)	
Aktiiviset Nimi ja sukunimi -palokerta lisätään uusi rivi	
Nimi	Maria Kärhä, Tiia Siitarinen
Opinnäytetyön aihe	
Metsätieteiden opas [redacted] päiväkodille.	
Opinnäytetyön ohjaaja(t)	
Aktiiviset Nimi ja sukunimi -palokerta lisätään uusi rivi	
Nimi	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tähti [redacted]
Opinnäytetyösuunnitelman tiivistelmä	
Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö päiväkot [redacted] Opinnäytetyön tavoitteena on luoda metsätieteiden opas, johon koostetaan erilaisia toimintamalleja, menetelmiä sekä leikkejä, joita voidaan päiväkodin metsätieteillä sekä muissakin ulkoilutiloissa hyödyntää. Metsätieteiden opas luodaan 4-5-vuotiaiden ikäryhmän kehitysvaiheeseen sopivaksi.	
Opinnäytetyön menetelmien kuvaus	
Tiedonhankinta, anonyymit kyselyt ja suunnitelmien testaaminen käytännössä	
Opinnäytetyössä tarvittava aineisto	
Varmakasvatussuunnitelman perusteet, päiväkodin henkilöstön kyselyyn vastaukset.	
Opinnäytetyön aineiston säilyttäminen ja hävittäminen	
Vain opinnäytetyön tekijöillä on pääsy kyselyn vastauksiin. Kyselyalusta poistetaan opinnäytetyön palautuksen jälkeen, jolloin kaikki kerätty aineisto poistuu.	
Opinnäytetyön aikataulu	
Opinnäytetyö toteutetaan kokonaisuudessaan keuhk 2024 aikana. palautuksen tapauksessa viimeistään toukokuun puolussa välillä.	
Opinnäytetyön tulosten hyödyntäminen	
Opinnäytetyön tulos, on kirjallinen opas on [redacted] päiväkodin käytössä.	
Muut mahdolliset yhteiskumppanit	

Kirjoittaja: [redacted] mal	
Litteet (opinnäytetyön suunnitelma ja muut mahdolliset litteet, esimerkiksi kyselylomake)	
Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	
Lisätietoja	
Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	
Opinnäytetyön tekijä(t) ja allekirjoitukset <small>Aktivoi nimi ja napsauta + -painiketta lisätäksesi uusi rivi</small>	
Nimi:	Maria Kärhä, Tiia Siitarinen
Opiskelijatunnus:	[redacted]
Ryhmätunnus:	HLTISOS21K, HLPPO2S2OS
Sähköposti:	maria.karhu@student.lab.fi, tiia.siitarinen@student.lab.fi
Puhelin:	[redacted]
Paikka ja aika:	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä. 1.3.2024 LPR
Allekirjoitus ja nimenselvennys:	<i>Maria Kärhä</i> Maria Kärhä <i>Tiia Siitarinen</i> Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Ohjaajan tiedot ja allekirjoitukset <small>Aktivoi nimi ja napsauta + -painiketta lisätäksesi uusi rivi</small>	
Nimi:	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä. [redacted]
Sähköposti:	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä. [redacted]
Puhelin:	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä. [redacted]
Paikka ja aika:	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä. [redacted]
Allekirjoitus ja nimenselvennys:	[redacted]
Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	
Tutkimusluvan myöntämistä koskeva päätös	
☒ Tutkimuslupa myönnetään hakemuksen mukaisesti ☐ Tutkimuslupa myönnetään muutoksin (selvitys ja muutosvaatimukset perusteluihin) ☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä (perustelu)	
Perustelu	
Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	
Hyväksyjän tiedot ja allekirjoitus	
Paikka ja aika:	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä. 7.3.2024 [redacted]
Allekirjoitus ja nimenselvennys:	[redacted]
Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	

Hei. Olemme Maria Kärhä ja Tiia Siitarinen. Teemme toiminnallista opinnäytetyötä sosiaali- ja terveysalan sosionomiopinnoissa. Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda metsäretkiopas - päiväkotiiin. Oppaan tavoitteena on tukea ja helpottaa varhaiskasvatuksen työntekijöiden suunnittelutyötä ja lisätä materiaalien saavutettavuutta.

Valitessamme osallistujia opinnäytetyöhömmä päädyimme - päiväkotiiin, sillä se on Vihreä Lippupäiväkoti. Päiväkodin toiminta painottuu luontoon, ja haluamme olla mukana tässä kehityksessä, sillä luontokasvatus on tärkeä osa lapsen kasvua ja oppimista. - päiväkodin osallistuminen tähän opinnäytetyöhön olisi tärkeää, sillä päiväkodin työntekijöiden arki on usein kiireistä, ja toiminnan suunnittelu ja materiaalien etsiminen vie paljon aikaa työpäivästä. Jos voisimme luoda työntekijöiden arkea helpottavan ratkaisun, jäisi heille myös enemmän aikaa olla läsnä lapsiryhmän kanssa.

Osallistuminen tähän opinnäytetyöhön on vapaaehtoista, ja osallistujilla on mahdollisuus keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa. Opinnäytetyön tuotos on konkreettinen kirjallinen opas, joka olisi kohdennettu - päiväkodin eskari-viskari-ryhmille, ja se olisi - päiväkodin työntekijöiden käytössä.

Pyydämme teitä osallistujaksi opinnäytetyöprosessiimme. Osallistujille jaetaan yhteensä kaksi Google Forms linkkiä, jotka sisältävät kyselyn. Kyselyt tehdään toteutusvaiheessa. Lisäksi osallistumiseen liittyy opinnäytetyön tekijöiden mukaan ottaminen viikoittaiselle metsäretkelle. Kaikki osallistumiseen liittyvät toimet ovat täysin vapaaehtoisia. Opinnäytetyön arvioitu valmistumis- ja palautusaika on toukokuun loppuun mennessä.

Mahdolliset kysymykset ja lisätiedustelut voitte lähettää sähköpostitse osoitteeseen: maria.karha@student.lab.fi.

Opinnäytetyön tekijöiden yhteystiedot:

Maria Kärhä, maria.karha@student.lab.fi
Tiia Siitarinen, tiia.siitarinen@student.lab.fi

Liite 3. Alkukysely

Metsäretket

Google Forms-kysely sisältää - päiväkodin metsäretkien tilanteen kartoitukseen. Kartoitus tehdään opinnäytetyön tueksi. Kartoitusta käytetään apuna metsäretkioppaan toteutuksessa.

Kysely on lyhyt, joten sen vastaamiseen menee ainoastaan muutama minuutti. Kyselyyn vastataan täysin anonyymisti.

Vastaathan kyselyyn mieluiten heti, mutta viimeistään viikon kuluessa. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, mutta toivomme mahdollisimman monen osallistuvan. Silloin saamme realistisen kuvan nykyhetken metsäretkien tilanteesta.

Kiitos osallistumisestasi!

1.

Mitkä asiat ovat auttaneet/hyödyntäneet retkiä? Kuvaa esim. toimintatapoja, menetelmiä yms.

2.

Millaiset asiat voisivat olla hyödyllisiä tulevia retkiä ja ulkoilu tilanteita ajatellen?

3.

Millaista sisältöä haluaisit nähdä / millaiset asiat olisivat sinusta hyödyllistä metsäretkioppaassa?

Liite 4. Loppukysely

Metsäretkiopas käytännössä

Google Forms-kysely sisältää - päiväkodille toteutetun metsäretkioppaan käytännöllisyyteen sekä mahdollisiin tarvittaviin muutoksiin liittyviä kysymyksiä.

Kysely on lyhyt, joten sen vastaamiseen menee ainoastaan muutama minuutti. Kyselyyn vastataan täysin anonyymisti.

Vastaathan kyselyyn mieluiten heti, mutta viimeistään viikon kuluessa. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, mutta toivomme mahdollisimman monen osallistuvan. Silloin saamme realistisen kuvan metsäretkioppaan käytettävyydestä,

Kiitos osallistumisestasi!

1.

Oliko opas teille hyödyllinen retkellä? Miksi kyllä? Miksi ei?

2.

Onko opas tarpeeksi selkeä?

Kyllä / Ei

3.

Jos vastasit edelliseen "ei", mitkä kohdat kaipaavat selkeyttä?

4.

Puuttuuko oppaasta jotakin?

5.

Onko opas mielestäsi tarpeeksi monipuolinen?

Kyllä / Ei

6.

Toiveita, mietteitä, palautetta viimeistelyyn liittyen?

Liite 5. Metsäretkiopas

METSÄRETKIOPAS

Maria Kärhä ja Tiia Siitarinen

Sisällys:

Tietoa oppaasta	2
Lasten kanssa luonnossa	3
Syys-tietovisa	4-7
Saviset lehtitaulut ja -korut	8
Taskulamppu-piilonen	9
Heijastimen metsästys	9
Keppi, käpy ja lehti	10
Yhteistyömaja	10
Talvi-tietovisa	11-14
Talviolympialaiset	15
Lumi-aasinhäntä	16
Sateenkaari-jääpalat	16
Kevät-tietovisa	17-19
Valokuvia keväästä	20
Tietoa Sadutuksesta.....	21
Perhosjahti-hippa	22
Arvoituksellinen munajahti	23-34
Kesä-tietovisa	35-36
Luonnon ääniä	37
Puu-hippa	37
Kesä-kortit.....	38
Asfalttiliituteokset.....	38
Vuodenaikojen keijut	39
Metsäneläin-hippa	40
Pöllö-kuurupiilonen	40
Metsäformulat	41
Bingo	41-45
Lähteet.....	46

Oppaan esittely

Jokaisella ihmisellä on oma kokemuksensa sekä tunteensa luontoon kuulumisesta, tätä kutsutaan yksilön henkilökohtaiseksi luontokokemukseksi. On tärkeää, että lapsi muodostaa luontosuhteensa jo varhaisessa iässä, jolloin hän alkaa itsenäisesti ja omasta tahdostaan toimimaan kestävän kehityksen toimintatapojen mukaisesti ja kunnioittamaan luontoa. (Green Care.)

Tämä opas sisältää toimintaideoita, materiaaleja ja leikkejä, jotka ovat lapsen kehitystä edistäviä ja pyrkivät auttamaan lasta terveellisen ja hyvän luontosuhteen muodostamisessa. Opas on luotu myös varhaiskasvatuksen työntekijöiden suunnittelutyön helpottamiseksi.

Oppaan sisällöt on jaoteltu neljään osioon vuodenaikojen mukaan. Joka vuodenaikalle on keksitty sopivia leikkejä ja toimintaideoita pihalla, tai lähiluonnossa toteutettavaksi. Lisäksi oppaassa on vuodenaikojen mukaan teemoiteltuja tietovisoja. Tietovisojen kuvat ja oppaan muut grafiikat on poimittu Canvan omasta kuvapankista. Oppaan loppuun on vielä lisätty osio, joka koostuu joka vuodenaikalle sopivasta toiminnasta.

Oppaan sisällön ovat suunnitelleet ja koonneet sosionomiopiskelijat Maria Kärhä ja Tiia Siitarinen osana LAB-Ammattikorkeakoulun opinnäytetyöprojektia.

Lasten kanssa luonnossa

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan jokaisena vuodenaikana eri tavoilla ja löytämään liikunnan ilo (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, 52.)

Luonnossa toimimisen ei tarvitse olla kasvattajan omia vahvuuksia tai lempipuhua, mutta kunhan on valmis oppimaan yhdessä lasten kanssa, se riittää. Kasvattajan asenne vaikuttaa suuresti lapsen oman luontokuvan muotoutumiseen, kun lapsi ottaa aikuisesta esimerkkiä. Omaa suhdetta luontoon on tärkeä miettiä ja tutkailla luonnossa toimimista aloittaessa. (Jääskelä & Meuronen, 2016, 38.) Kasvattajan tehtäviin kuuluu myös muun muassa ryhmän yhteisöllisyyden edistäminen. Kasvattajan ollessa innostunut ja aktiivinen toiminnassa, lasten mielenkiinto ja into suuntautuu myös yhteiseen toimintaan. (Peltoluhta 2013, 36–37.)

Oppaan sisällöt pohjautuvat varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen osa-alueisiin sekä oppaan kohderyhmän työntekijöiden toiveisiin. Se soveltuu kuitenkin käytettäväksi kaikille lasten kanssa työskenteleville.

Tietovisa syys-teemalla

Syys-teemaista tietovisaa voidaan pelata monella eri tavalla tilanteen mukaan. Siitä voi halutessaan tehdä kilpailullisen jakamalla lapset joukkueisiin, tai sitten koko ryhmä voi pelata yhtenä joukkueena. Tietovisaa voi pelata myös retkillä. Tietovisa sisältää kysymyksiä liittyen syksyiseen luontoon, kasveihin ja eläimiin. Oletteko valmiina?

Keskustelun tueksi: Pelin edetessä on mahdollista jutella lasten kanssa eri aiheista, esim. onko joku nähnyt pelissä esiintyviä asioita, mitä marjoista voi tehdä, tietääkö joku jonkun puun, jonka lehdet eivät putoa talveksi, miten rusakot tarkenevat talvella jne. Lapset alkavat hahmottamaan syksyyn ja vuodenaikoihin liittyviä ilmiöitä oppimalla vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Vastaukset:

Kysymykset:

1. Mitä puun lehdille tapahtuu syksyllä?
 2. Mitä oravat puuhaavat ennen lumen tuloa?
 3. Mitä syötävää syksyllä voi kerätä metsästä?
 4. Minkä puun lehti? s.6
 5. Mitä täytyy tehdä syksyllä(kin), että pysyy terveenä?
 6. Mikä eläimen voit löytää lehtikasasta?
 7. Mitä tarkoittaa "ruska-aika"?
 8. Mikä sieni? s.6
 9. Mikä eläin? s.6
 10. Punainen ja hapan marja. Mikä on sen nimi?
 11. Mikä tämä on? s.6
 12. Mikä marja? s.7
 13. Miten voit auttaa autoilijoita näkemään sinut pimeällä?
 14. Mikä sieni? s.7
 15. Mikä hedelmä kasvaa puussa syksyllä Suomessa?
1. Ne vaihtavat väriä ja putoavat.
 2. Keräävät ruokaa talvivarastoon.
 3. Marjoja ja sieniä.
 4. Vaahterapuun lehti.
 5. Pukeutua lämpimästi, pestä käsiä, syödä D-vitamiinia.
 6. Siilin.
 7. Aikaa, jolloin lehdet vaihtavat väriä.
 8. Tatti.
 9. Rusakko.
 10. Puolukka.
 11. Tammenterho.
 12. Lakka/hilla/suomuurain.
 13. Käyttämällä heijastinta ja värikkäitä vaatteita.
 14. Valkokärpässieni.
 15. Omena

(Huom. Kuvakysymysten kuvat sivuilla 6-7.)

4.

8.

9.

11.

12.

14.

Saviset lehtitaulut-ja korut

Savesta valmistetut lehtitaulut ja lehtikorut ovat suhteellisen helppoja valmistaa aikuisen avustuksella. Niitä tehdessä lapset pääsevät luontoon ihastelemaan syksyn ruskoa, harjoittelemaan kädentaitoja ja saven käsittelyä sekä pensselin käyttöä.

Tarvittavat materiaalit lehtitauluihin:

- Lehtiä (syväuraisia, esim. vaahteranlehtiä)
- Itsekovettuvaa savea
- Akryylimaalia tai vesiväriä
- Kankaisia tai pahvisia taulupohjia (valinnainen)
- Liimaa savilehden kiinnittämiseksi taulupohjaan (valinnainen)

Ohjeet lehtitauluihin:

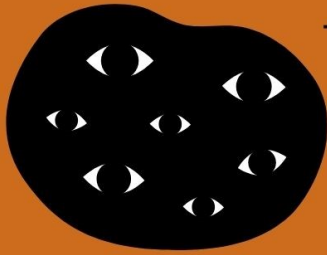
- Käydään lasten kanssa keräämässä jokaiselle mieluisan kokoisia ja muodoltaan sopivia lehtiä. Lehden urat on hyvä näkyä selkeästi.
- Kaulitse savesta n. puolen sentin mittainen levy, jolle lehti tai lehdet mahtuvat hyvin.
- Paina lehti savilevyn pinnalle lehtiruodut alaspäin, ja kaulitse lehteä saven pinnalla niin, että sen urat painautuvat saveen.
- Leikkaa veitsellä lehden ääriviivoja myöten lehden alle jäävä savilevy lehden muotoiseksi.
- Irrota lehti.
- Tässä vaiheessa voit halutessasi maalata taulupohjan mieleisilläsi väreillä.
- Levitä liimaa taulupohjalle niihin kohtiin, mihin savilehdet halutaan kiinnittää.
- Kiinnitä savilehdet taulupohjaan ja jätä kuivumaan ja kovettumaan.
- Kun savilehdet ovat kuivuneet ja kiinnittyneet taulupohjaan, ne voidaan maalata.

Ohje lehtikoruihin:

- Saviset lehtikorut valmistetaan lähes samalla tavalla kuin taulut, mutta niitä varten ei tarvita taulupohjia tai liimaa.
- Tarvitaan narua, johon lehtiriipus voidaan pujottaa.
- Koruissa suositellaan käytettäväksi pieniä lehtiä.
- Korut voidaan lopuksi viimeistellä maalaamalla ne akryylilakalla, kun värimaali on kuivunut. Tämä tekee niistä kestävämpiä.
- Muista pistää savilehden pieni reikä kaulanauhaa varten, kun sen ääriviivat on leikattu ja savi on vielä märkää.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Taskulamppu-piilonen ja Heijastimen metsästys

Nämä kaksi liikunnallista leikkiä ovat toteutettavissa monella eri tapaa, ja niitä voidaan leikkiä missä tahansa hämärässä paikassa!

Taskulamppu-piilonen

Taskulamppu-piiloseen tarvitaan yksi taskulamppu. Hämärän laskettua valitaan yksi lapsi jäämään etsijäksi, ja muut lapset menevät piiloon. Etsijä laskee sovittuun lukuun asti ennen etsinnän aloittamista, jotta muut ehtivät piiloon. Etsijällä on taskulamppu, jonka avulla hän voi etsiä piiloutuneita.

Etsijä huutaa piilossa olevan nimen, kun taskulampun valo osoittaa piiloutuneeseen, ja etsijä tunnistaa hänet. Sitten kummatkin lähtevät juoksemaan sinne missä alkulaskenta tehtiin (esim. sovittulle puulle). Jos etsijä ehtii ensin, piiloutunut putoaa pelistä. Jos piiloutunut ehtii ensin, hän saa mennä uudelleen piiloon, kun etsijä laskee kymmeneen. Mikäli pimeä pelottaa, voi etsijöitä olla samalla kierroksella useampikin, tai kaikki voivat mennä yhdessä samaan piiloon, ja aikuinen voi suorittaa etsinnän.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Heijastimen metsästys

Tähän leikkiin tarvitaan 5-10 heijastinta ja yksi taskulamppu, tai vaihtoehtoisesti jokaiselle leikkijälle oma taskulamppu, riippuen toteutustavasta.

Aikuinen piilottaa metsään tai muulle piha-alueelle heijastimia, joita lapset voivat hämärän tullen etsiä joko itsenäisesti oman lampun kanssa tai ryhmässä. Jos etsitään ryhmänä, eikä ryhmä ole kovin suuri, yksi lamppu saattaa riittää.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Keppi, käpy ja lehti

Keppi, käpy ja lehti on syys-teemaiseksi muunneltu maa, meri ja laiva-leikki. Alkuvalmistelut ovat yksinkertaiset, piirretään maahan kolme eri viivaa, oikealla ollen keppi, keskellä käpy ja vasemmassa laidassa lehti. Paikat voidaan konkretisoida tuomalla kyseiset esineet pelialueen laitoihin, mutta se ei ole pakollista ja syksyisessä ympäristössä ne saattavat helposti jäädä huomaamatta.

Jos normaali versio alkaa olemaan lapsista tylsää tai liian helppoa, voidaan peliä vaikeuttaa yhdellä muutoksella. Ennen pelin alkua leikin vetäjä ottaa itselleen yhden kepi, yhden kävyn sekä yhden lehden. Sen sijaan, että hän huutaisi mihin seuraavana täytyy juosta, hän nostaa esiin aina sen esineen johon on tarkoitus kulkea. Esimerkiksi jos halutaan lasten siirtyvän keskiviivalle, joka olisi "käpy", leikin vetäjä nostaa esiin kävyn.

Peli etenee normaalin maa, meri ja laiva-leikin mukaisesti, viimeisenä alueelle päässeen juoksijan aina tippuessa pelistä pois. Jos pudotusprosessia halutaan nopeuttaa, voi leikistä pudottaa kaksi viimeisenä alueelle kerennyttä samalla kerralla. Leikki päättyy, kun pelaajia on pelissä enää yksi.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Yhteistyömaja

Jaetaan lapset 4-6 hengen ryhmiin, ryhmän koon voi määritellä lasten lukumäärän mukaan. Jokaisen ryhmän tulee valita itselleen oma paikkansa, johon maja rakennetaan. Tässä kannattaa olla apuna ja tukena, ohjaten hyödyntämään erityisesti puita ja kallion reunoja. Lapsille annetaan esimerkiksi 15 minuuttia aikaa muodostaa maja yhdessä ryhmänsä kanssa. Ryhmän tulee itse löytää omat resurssinsa, eikä toisten majasta saa viedä osia.

Ajan loputtua käydään yhteisesti läpi kaikkien ryhmien majat käydään katsomassa niitä. Leikki tukee lasten luovuutta sekä yhteistyötaitoja.

Rakennuksen voi halutessaan ottaa mukaan kaikille ryhmille saman pituisen pätjän narua, jolla voidaan parantaa majan rakennetta.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Tietovisa talvi-teemalla

Talvi-teemaista tietovisaa voidaan pelata monella eri tavalla tilanteen mukaan. Siitä voi halutessaan tehdä kilpailullisen jakamalla lapset joukkueisiin, tai sitten koko ryhmä voi pelata yhtenä joukkueena. Tietovisaa voi pelata myös retkellä. Tietovisa sisältää kysymyksiä liittyen talviseen luontoon, luonnonilmiöihin ja eläimiin. Oletteko valmiina?

Keskustelun tueksi: Pelin edetessä on mahdollista jutella lasten kanssa eri aiheista, esim. onko joku nähnyt pelissä esiintyviä asioita, mitä muuta talvella voi tehdä, tietääkö joku jonkun muun eläimen, joka menee talvihorrokseen, miten linnut/hirvet saavat ruokaa talvella jne. Lapset alkavat hahmottaa talveen ja vuodenaikoihin liittyviä ilmiöitä oppimalla vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Kysymykset:

1. Mikä eläin? s.12
2. Mitä liikuntaa voi talvella harrastaa?
3. Mihin käärme menee talveksi?
4. Miksi tätä sanotaan? s.12
5. Miksi kutsutaan onkimista talviaikaan?
6. Mikä eläin? s.13
7. Mitä vaaroja lumi aiheuttaa?
8. Mikä lintu? s.13
9. Mikä lintu? s. 14
10. Mikä eläin? s.14
11. Mikä on valkoinen, ja sitä ei ole kahta samanlaista?
12. Mitkä kaikki eläimet voivat vetää rekeä?
13. Mikä lintu? s.14
14. Mikä juoma lämmittää talvella?
15. Pyöreä kaveri, nappisilmäinen, sille ei kylmä tule, vaikka seisoo pihalla nakuna, mikä se on?

Vastaukset:

1. Lumikko.
2. Hiihtoa, luistelua, lumilautailua ym.
3. Talvihorrokseen.
4. Kuura/kuurankukka.
5. Pilkkimiseksi.
6. Poro.
7. Lumivyöryä, ja sitä voi tippua katolta ym.
8. Varis
9. Harakka
10. Hirvi.
11. Lumihiutale.
12. Esim. Poro, hevonen, husky-koira
13. Punatulkku.
14. Esim. Kaakao ja glögi
15. Lumiukko

(Huom. Kuvakysymysten kuvat sivuilla 12-14.)

6.

8.

Talviolympialaiset

Talviolympialaisia varten kannattaa jakaa lapset pienempiin ryhmiin, ajan säästämiseksi. Olympialaiset voidaan suorittaa joko yhtenä ulkoilukertana tai jaettuna useammalle kerralle. Olympialaiset ovat leikkimielinen kisa, ja tavoitteena on innostaa lapsia talviaktiiviteetteihin.

Tarkkuusheitto:

Tässä pelissä lapset saavat muodostaa lumipalloja. Aikuinen valitsee jonkin puun, seinän tai muun vastaavan, johon saadaan muodostettua maalitaulu. Vuorollaan lapset saavat heittää pallonsa, tähdäten maalitauluun. Se lapsista voittaa, joka osuu lähimmäksi maalitauluun keskikohtaa.

Korkein rakennelma:

Jaetaan jokaiselle joukkueelle oma tilansa, johon tarkoituksena on rakentaa mahdollisimman korkea rakennelma annetussa ajassa.

(HUOM. kannattaa toteuttaa nuoskakelin aikaan)

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Hiihto/luisteluviesti:

Hiihto/luisteluviestissä lapset on jaettu pieniin joukkueisiin. Aikuinen on valmiiksi tehnyt radan, jonka lapset kiertävät yksi kerrallaan. Otetaan aikaa jokaisen lapsen suorituksesta ja lopussa lasketaan yhteen kaikki joukkueen ajat.

Lumipallon työntö:

Lapset saavat itse muotoilla lumipalloja. Työntekijä voi olla apuna pallojen teossa tarvittaessa. Tämän jälkeen pienissä ryhmissä siirrytään etukäteen sovitulle viivalle, josta kaikki heittävät pallon mahdollisimman pitkälle.

Lumi-aasinhätä

Rakennetaan yhdessä lumesta aasi tai hevonen. Aikuinen merkkää lumi-aasin takapuolen kohdalle alueen, johon hännänhuisku pitäisi saada osumaan.

Seuraavaksi sidotaan jokaisen lapsen silmät yksi kerrallaan, ja he saavat sokkona kävellä sovitun matkan päästä aasin takapuolelle ja yrittää asettaa hännän (eli esim. risun) oikeaan kohtaan. Lähimmäksi oikeaa kohtaa osunut voittaa pelin.

Lumi-aasia tehdessä harjoitellaan yhteistyötaitoja, ja aasinhätä-peli harjoittaa motorisia taitoja sekä kehittää kehotietoisuutta ja koordinaatiokykyä, kun toimitaan ilman näköaistin apua.

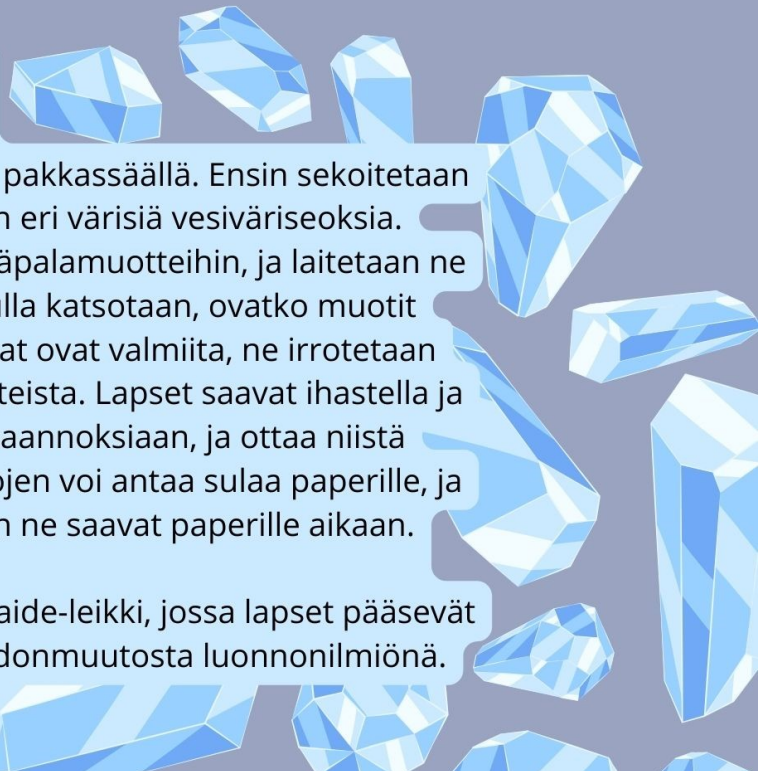
(Kärhä & Siitarinen 2024)

Sateenkaari-jääpalat

Tämä leikki sopii tehtäväksi pakkassäällä. Ensin sekoitetaan vesivärejä veteen ja tehdään eri värisiä vesiväriseoksia. Sitten kaadetaan seokset jääpalamuotteihin, ja laitetaan ne yöksi ulos jäätymään. Aamulla katsotaan, ovatko muotit jäätyneet. Sitten, kun jääpalat ovat valmiita, ne irrotetaan yhdessä lasten kanssa muoteista. Lapset saavat ihastella ja ihmetellä värikkäitä aikaansaannoksiaan, ja ottaa niistä valokuvia muistoksi. Jääpalojen voi antaa sulaa paperille, ja katsoa, millaisen väriskaalan ne saavat paperille aikaan.

Tämä on tutkimuksellinen taide-leikki, jossa lapset pääsevät ihmettelemään veden muodonmuutosta luonnonilmiönä.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Tietovisa kevät- teemalla

Kevät-teemaista tietovisaa voidaan pelata monella eri tavalla tilanteen mukaan. Siitä voi halutessaan tehdä kilpailullisen jakamalla lapset joukkueisiin, tai sitten koko ryhmä voi pelata yhtenä joukkueena. Tietovisaa voidaan pelata myös retkellä. Tietovisa sisältää kysymyksiä liittyen keväiseen luontoon, kasveihin ja eläimiin. Oletteko valmiina?

Keskustelun tueksi: Pelin edetessä on mahdollista jutella lasten kanssa eri aiheista, esim. onko joku nähnyt pelissä esiintyviä asioita, mikä on valkoinen pallura pajussa, tietääkö joku jonkun rauhoitetun lajin, miksi hirven sarvi on maassa jne. Lapset alkavat hahmottaa keväeseen ja vuodenaikoihin liittyviä ilmiöitä oppimalla vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Kysymykset:

Vastaukset:

1. Mikä eläin "kukkuu"?	1. Käki
2. Mikä kasvi? s.18	2. Paju
3. Minkä värinen on leskenlehti?	3. Keltainen
4. Mikä on kuvassa? s.18	4. Hirvensarvi
5. Miksi tätä sanotaan? s.18	5. Hiirenkorva
6. Mistä karhut tulevat, kun alkaa kevät?	6. Talviunilta/Pesästä
7. Mitä tarkoittaa, että jokin laji on "rauhoitettu"?	7. Sen täytyy antaa kasvaa/elää rauhassa.
8. Mikä kasvi? s.18	8. Valkovuokko
9. Miksi joitain lintuja kutsutaan muuttolinnuiksi?	9. Ne muuttavat talveksi lämpimämpään maahan.
10. Mikä hyönteinen? Onko muita nimityksiä? s.19	10. Leppäkerttu
11. Mikä hyönteinen? s.19	11. Sitruunaperhonen
12. Miksi järven jäät sulavat keväällä?	12. Koska ilma lämpenee
13. Mitä tämä on? s.19	13. Sammakon kutua
14. Mikä tämä on? s.19	14. Perhosentoukka
15. Mikä ääni? (Nauhoite esitystilassa s.17-19)	15. Jään laulua (lämpötilan nopea muutos aiheuttaa painetta)

Huom. Kuvakysymysten
kuvat sivuilla 18-19

Valokuvia keväästä

Annetaan lasten etsiä luonnosta jokin itseä miellyttävä kevään merkki ja ottaa siitä kuva tabletilla. Päiväkodilla jokainen saa vapaasti toteuttaen luoda teoksen tästä kevään merkistä. Otetusta valokuvasta voi ottaa mallia. Kuvassa olevan asian voi piirtää, maalata, muovailta tai vaikkapa askarrella. Teokseen voi lisäillä omia yksityiskohtia, eikä sen tarvi näyttää täysin samalta kuin sen, mitä valokuvassa on.

Teoksen valmistuessa aikuiset voivat kiertää saduttamassa lapsia töistään, ja kirjata töistä heräviä ajatuksia ylös. Sitten litteroidut sadutukset voidaan yhdistää töihin esimerkiksi tulostettuina kortteina.

Tämä harjoite tukee vastavuoroisen toimintakulttuurin sekä digitaalisten taitojen kehittymistä, luovan ajattelun kehittymistä sekä hienomotoriikan kehittymistä.

Kuinka ohjeistaa lapsi mukaan sadutukseen:

“Kerro satu (tai tarina), sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa, tai korjata sitä, mikäli haluat.” (Karlsson, 2014, 24.)

Lisätietoa sadutuksesta löytyy seuraavalta sivulta.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Tietoa Sadutus- toimintamenetelmästä

Ensimmäinen Sadutus-teos julkaistiin vuonna 2003. Sadutus on Monika Riihelän innovoima sosiaalinen menetelmä, jossa lapselle tai lapsiryhmälle annetaan tilaisuus keksiä ja kertoa oma kertomus, jonka aikuinen litteroi sanatarkasti. Itseilmaisun, lukemisen tai kirjoitustaidon opettamisen sijaan sadutuksen varsinaisena tarkoituksena on johdatella lasta vastavuoroiseen toimintakulttuuriin, jossa kuuntelu ja kohtaaminen yhdistyvät. Tarinaa kertovalla osapuolella on lupa päättää, millaisen tarinan hän kertoo. Tarinoita voi kertoa myös muiden ilmaisutapojen, kuten tanssin, draaman tai esimerkiksi rakentelun kautta. Sadutuksen ansiosta myös lasten oma piilossa oleva kulttuuri tulee aikuisille esiin. (Karlsson 2014, 14-19.)

Sadutuksen idea on, että kertoja saa itse päättää, mistä hän kertoo, eikä kuuntelija kysy lisäkysymyksiä. Kuuntelijan tehtävä on kuunnella tarkasti kertojan sanomaa, ja osoittaa läsnäolo kertojalle ilmeillään, puuttumatta kertomuksen sisältöön. Lopuksi on tärkeää lukea kertomus kertojalle ääneen, ja antaa tälle mahdollisuus muuttaa tai korjata kertomusta jälkikäteen. Kertomukseen kirjataan vielä kertojan nimi, ikä, sadutuspaikka, päivämäärä, kirjaaja sekä muut kuulijat. Jälkikäteen aikuinen voi halutessaan kirjata ylös omia huomioitaan tilanteesta omiin muistiinpanoihinsa. (Karlsson 2014, 24.)

Perhosjahti-hippa

Perhosjahti-hippassa on 3-4 joukkuetta, esim. nokkosperhoset, sitruunaperhoset, ritariperhoset ja neitoperhoset. Kaikilla joukkueilla on oman värinen liivi, tai muu värillinen merkki, esimerkiksi huivi. Merkki kannattaa kiinnittää niin, että se on helppo irrottaa.

Aikuisen merkistä aina joku perhosjoukkueista on hippana. Kun aikuinen huutaa esim. "sitruunaperhoset!", niin silloin sitruunaperhoset alkavat ottaa muita kiinni. Hippa-joukkue vaihtuu nopeaan tahtiin aina aikuisen merkistä.

Aina, kun perhosjoukkue saa jonkun kiinni, tulee kiinniotettu perhonen samaan joukkueeseen kiinniottajien kanssa. Esimerkiksi, jos sitruunaperhonen saa nokkosperhosen kiinni, tulee nokkosperhosesta sitruunaperhonen. Tällöin kiinniotettu nokkosperhonen käy vaihtamassa liivinsä sovitussa paikassa sitruunaperhosen liiviin.

Leikki loppuu aikuisen merkistä, tai sitten, kun on enää vain yhdenlaisia perhosia jäljellä.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Arvoituksellinen munajahti

Viedään tuttuun metsään tai muualle ulos arvoituksellisia kortteja, joissa on tehtäviä, joita tehdään piilotettujen pääsiäismunien löytämiseksi. Kortit vievät aina seuraavalle kortille. Arvoituskortteja on kuusi. Tämä tarinallinen arvoitusleikki vaatii jonkin verran alkuvalmisteluja, materiaaleja sekä aikaa sen toteutusta varten. Kortit ja osa materiaaleista on tarkoitus viedä etukäteen paikkaan, jossa leikki halutaan suorittaa. Leikin voi suorittaa yhdellä kertaa, tai osissa.

Aikuiset lukevat lapsille arvoituskorttien viestit, ja he voivat halutessaan esittää ne nukketatterimäiseen tapaan, etenkin jos hahmot on valittu lelu-muodossa. Arvoituskortit lukemalla selviää etäisyydet, joille arvoituskortit on tarkoitus toisistaan piilottaa.

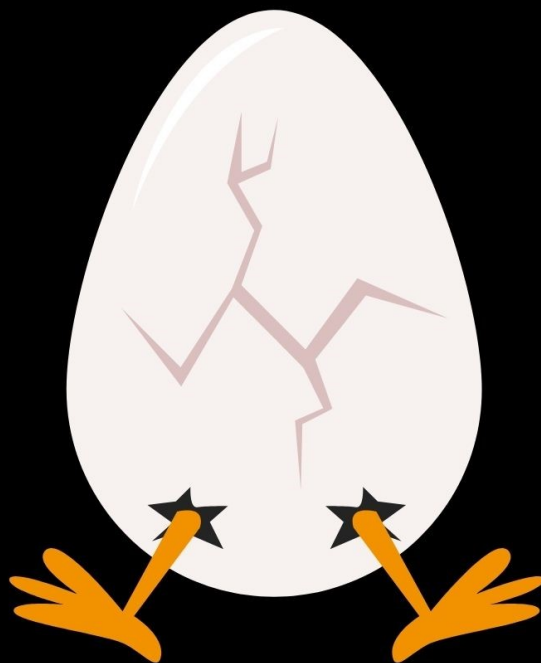
(Kärhä & Siitarinen 2024)

Tarvittavat materiaalit:

1. Matilda-Kana ja pesä (Kana lelu-muodossa TAI tulostettuna sivulta [25](#))
2. Kettu (lelu-muodossa TAI tulostettuna sivulta [24](#))
3. Juokseva muna (lelu-muodossa TAI tulostettuna sivulta [24](#))
4. Tipuja 2kpl (lelu-muodossa TAI tulostettuna sivulta [26](#))
5. Viisi leikkimunaa. Nämä ovat yhden aikuisen taskussa. Tämä aikuinen seuraa aluksi leikkiä etäältä "eikä ole tietoinen munajahdista", vaan tulee leikkiin mukaan viidennen arvoituksen kohdalla.
6. Laminoidut aakkoset
7. Video, josta kuuluu tipun ääniä (vapaaehtoinen)
8. Viimeisen arvoituksen lopussa on Kananpojan Kunniamerkki, jonka voi halutessaan tulostaa lapsille.

Ketun ja juoksevan munan kuvat tarvittaessa
tulostettavaksi

Matilda-kanaemo tarvittaessa tulostettavaksi

Tipuset 2 kpl tarvittaessa tulostettavaksi

1.Arvoitus Kanaemon viesti

Hei! Olen kana-emo, Matilda nimeltäni. Minulta on kadonnut munia yön aikana! Voisitteko auttaa niiden löytämisessä?

Tänä aamuna, kun heräsin, pesässäni ei ollut enää kuin vain kaksi munaa jäljellä. Viimeksi kun tarkistin, niitä oli 10. Minä en kuitenkaan ole se kanalan välkyin kana, enkä osaa millään laskea, kuinka monta munaa pesästä puuttuu. Osaisitteko te?

Hienoa! Olette neroja!

Tuosta tulikin mieleeni, että kettu asuu (oikealla/vasemmalla), melkein kahdeksan pupun pompun päässä täältä. Kun siihen lisätään vielä neljä hiiren askelta, niin pääsette hyvin lähelle ketun kotipesää. Epäilen, että kettu voisi olla munien katoamisen takana! Voisittekohan käydä kysymässä ketulta, tietäkö se kadonneista munista? Sillä minuthan se pistelisi varmasti poskeensa!

(Ketun etsintää varten voidaan piirtäen valmistella myös kartta, jos se tuntuu sopivan haastavalta vaihtoehdolta.)

2. Arvoitus Ketun pesä

(Pyydetään lapsia huhuilemaan kettua tulemaan pesän suulle.)

Kettu:-Hohhoijaa! Minkäs takia te lapset herätitte minut makeilta unilta?

(Lasten puheenvuoro)

Minä en ole vienyt viime yönä yhtäkään munaa Matilda-rouvan pesästä! Vannon ja vakuutan, etten tiedä niistä MELKEIN mitään! Mutta jos teette minulle pienen palveluksen, voin kertoa pienen salaisuuden, siitä vastineeksi..

..Olen nimittäin jo aika vanha kettu, eivätkä yölliset metsästysretket ole enää minulta, huonokuntoiselta kettupololta sujuneet kovin hyvin. Tarvitsisin teidän apuunne keksimään ketulle sopivia jumppaliikkeitä, joita voisin tehdä aina ennen saalitusretkiä, jotta notkistuisin ja saisin edes jotakin syötävää! Leikitään vähän matkimis- leikkiä. Jokainen saa vuorollaan keksiä oman jumppaliikkeen kettu-jumppaa varten, ja muut tekevät perässä, jos suinkin osaavat. Minä otan teistä oppia!

Mahtavaa! Kiitos jumppaohjeista. Nyt voin paljastaa salaisuuden. Olin yöllä vähän vaanimassa kanalan lähellä, kun näin, että yksi Matildan munista otti yhtäkkiä jalat alleen! Siis aivan oikeasti! Tipu taisi haluta jo munasta ulos, ja lähti juoksemaan omille teilleen! Näin, kuinka se meni tuonne puun taakse, noin seitsemän jättiläisen askeleen päähän. Käykäähän katsomassa, mutta astelkaa ihan hiljaa, sillä muuten se varmasti pelästyy, ja voi lähteä karkuun.

3. Arvoitus

Ensimmäinen muna löytyi!

Juokseva muna:-Tipitii!! Auttakaa,minä en näe mitään ja olen eksyksissä! Haluan takaisin emon luo! Teidän täytyy ohjata minua. Tämä on sokkoleikki!

Ohje:

Jokainen lapsi saa parin, josta toisen silmät sidotaan, tai laitetaan pipo silmille niin, ettei voi nähdä. Sitten toinen ohjaa sokkoa liikkumaan Matildan pesälle päin hitaasti kertoen, milloin edessä on väistettävä kivi tai kanto, mihin suuntaan ollaan menossa, ja vieläkö on matkaa jäljellä.

Täytyy käyttää sanoja. Ensisijaisesti tarkoitus ei ole taluttaa paria kädestä. Onnea matkaan!

4. Arvoitus

Matilda-emon luona

Matilda:-Kiitos lapset! Tiesin, että teistä on tähän munajahtiin, vaikka minun munani ovatkin niin kamalan vikkeliä. Yksi muna on löydetty, mutta kuulin kana-kaveriltani Kaarinalta, että hän oli nähnyt yöllä, kun joku oli käynyt pesälläni! Ehkä joku ihminen onkin siis käynyt munavarkaissa! Se tyyppi näytti.. **(kuvaillaan sen aikuisen tuntomerkkejä, kenellä munat ovat. Muista yrittää antaa lapsille tarpeeksi haastetta, etteivät he heti arvaisi!)**

Matilda:-Osaatteko arvata, kuka voisi olla kyseessä? Hän voisi ehkä tietää jotakin kadonneista munista. Kertokaahan Matilda-kanalta sellaisia terveisiä, että kotipesällä ollaan hirveän huolissaan, ja että munavarkalle on karkin sijaan kepposta luvassa, jos munat eivät pian palaudu pesään!

Ohjataan lapset kyselemään tuntomerkkien mukaisilta henkilöiltä, onko munista kenelläkään tietoa.

5. Arvoitus (Replikkejä aikuiselle) Syyllisen jäljillä

Aikuinen:- Ei minulla mitään munia ole! En ainakaan tunnusta!

Katsotaan, muistavatko lapset kertoa Matilda-kanan terveiset, leikkiä alusta asti ohjannut aikuinen muistuttaa heitä tarvittaessa.

Aikuinen:- Vai kepposia? No nyt alkoi vähän jännittää. Minä en kyllä kepposia kaipaa. Voin antaa teille varastamani munat, jos arvaatte salasanan. Se koostuu seuraavista kirjaimista..**(Sanotaan ääneen valitun salasanan kirjaimet satunnaisessa järjestyksessä)**

Näytetään lapsille kaikki laminoidut aakkoset, tai vaihtoehtoisesti vain salasanassa esiintyvät kirjaimet. Sitten annetaan lasten muodostaa niistä aikuisen keksimä salasana, tai helpotetussa versiossa, mikä tahansa sana, jonka he saavat kirjaimista muodostettua.

Aikuinen:- Aivan oikein! Tässä lupaamani munat. Montako olette nyt yhteensä löytäneet? **(Lasten vastaus...)** Entä montako puuttuu? **(Lasten vastaus..)**

Aikuinen:- **(Halutessaan voi soittaa taskussa olevasta puhelimesta tipun ääntä)** Oi! Kuuletteko tuon äänen? **(Löytää taskusta tipusen/tipukortin.)**
Katsos! Yksi munista oli jäänyt taskuun, mutta se onkin näköjään kuoriutunut! Siispä enää yksi muna kadoksissa. Ehkä sekin on kuoriutunut. Minulla on idea. Mitä jos se juoksee paikalle, kun luulee meitä tipukavereikseen!
Leikitäämpä hetki tipu-hippaa!

Ohje:

Tipu-hipassa juostaan räpytellen käsiä kuin siipiä. Kun hippa saa jonkun kiinni, tulee kiinniotetusta muna, jolloin kiinniotettu menee maahan kyykkyyn. Pelastaa voi niin, että menee kyykyssä olijan eteen, räpyttää siipiä hyppien ja sanoo "piip piip piip" tai "tipitii".

6. Arvoitus Viimeisen tipusen viesti

(Joku aikuisista löytää "sattumalta" hipan lomassa jostakin lähistöltä tämän viimeisen arvoituskortin ja kutsuu lapset luokseen.)

Tipunen:- Tsirp tsirp!! Minä kuulen, kuinka te tipukaverit koitatte kutsua minua, mutta olen tosi ujo, enkä uskalla tulla teidän luoksenne. Haluaisin, että te etsisitte minut. Leikitään Kylmää/kuumaa-leikkiä! Teidän tehtävänänne on etsiä minua täältä maastosta. Aikuiset antavat vihjeitä teille sanomalla "kylmää", kun menette kauas minusta, "lämpenee", mitä lähemmäs tulette, ja "polttaa", jos olette jo ihan lähellä. Antaa palaa!

Tipunen:- Nyt löytyi, hienoa työtä! Nyt koko tipuperhe pääsee takaisin äidin luo. Hän on varmasti jo huolissaan meistä! Kiitos avustanne, olette mestari-etsiviä! Tässä teille vielä Kananpojan Kunniamerkki!

Tietovisa kesä-teemalla

Kesä-teemaista tietovisaa voidaan pelata monella eri tavalla tilanteen mukaan. Siitä voi halutessaan tehdä kilpailullisen jakamalla lapset joukkueisiin, tai sitten koko ryhmä voi pelata yhtenä joukkueena. Tietovisaa voidaan pelata myös retkellä. Tietovisa sisältää kysymyksiä liittyen kesäiseen luontoon, kasveihin ja eläimiin. Oletteko valmiina?

Keskustelun tueksi: Pelin edetessä on mahdollista jutella lasten kanssa eri aiheista, esim. onko joku nähnyt pelissä esiintyviä asioita, mikä on onnen apila, onko joku käynyt kalassa, miten hyttysiä kannattaa karkoittaa, mitä raparperista voi tehdä jne. Lapset alkavat hahmottaa kevääseen ja vuodenaikoihin liittyviä ilmiöitä oppimalla vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Kysymykset:

1. Mikä on kylmä kesän herkku?
2. Mikä kala? s.34
3. Mikä kasvi? s.34
4. Kuinka auringolta suojaudutaan?
5. Mikä kukka? s.34
6. Mikä kala? s.35
7. Mitä vaaroja aurinko aiheuttaa?
8. Mikä on kesän herkkumarja?
9. Mikä puu? s.35
10. Mikä on keskikesän juhlan nimi?
11. Miten juhannusta juhlitaan?
12. Mikä kukka? s.35
13. Minkä toukkia? s.36
14. Mikä ääni?(Äänite esitystilassa sivu 34)
15. Mikä (syötävä) kasvi? s.36

Vastaukset:

1. Jäätelö/mehujää.
2. Ahven.
3. Apila.
4. Aurinkolasit, aurinkovoide, hattu.
5. Kissankello.
6. Hauki.
7. Metsäpaloa, ihon palamista ym.
8. Mansikka.
9. Koivu.
10. Juhannus.
11. Sytytetään juhannuskokko ym.
12. Voikukka.
13. Hyttysen.
14. Kuikan laulu.
15. Raparperi.

Huom. Kuvakysymysten kuvat sivuilla 34-36.

6.

9.

12.

13.

15.

Luonnon ääniä

Tämä harjoitus sopii tukemaan keskustelua, harjoittamaan musikaalisuutta ja kuuntelemisen taitoa sekä havainnointikykyä. Sen avulla voidaan myös pyrkiä rauhoittamaan mielialaa, sillä siinä ollaan läsnä hetkessä.

Lasten kanssa retkipäivänä kuunnellaan luonnon erilaisia ääniä, ja jutellaan niistä. Matkalla metsään tai muuhun luontoympäristöön voidaan keskittyä välillä olemaan ihan hiljaa, ja kuuntelemaan, mitä kaikkia ääniä ympäristöstä kuuluu.

Luonnossa aikuisen johdolla tutkitaan luonnon eri elementeistä kuuluvia ääniä. Ropiseeko vettä taivaalta?, Kun astellaan hiekalla, kuuluuko siitä ääni? Miltä se kuulostaa? Voiko keppejä yhteen lyömällä luoda rytmejä? Osaatko puhalttaa haavaheinään?

Voidaan myös etsiä luonnosta erilaisia elementtejä, joilla voi saada aikaan eri ääniä, ja lapset voivat luoda ääniä samanaikaisesti, kuin orkesterissa.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Puuhippa

Puuhippaa voidaan leikkiä niin ison kuin pienemmänkin ryhmän kanssa, soveltaen sääntöjä pelaajamäärän mukaan. Puuhipan aloitusvaiheessa varmistetaan, että pelialueelta löytyy puita niin, että kaikki muut pelaajat löytävät oman puun, paitsi yksi, ensimmäinen hippa. Jos alueelta ei löydy niin montaa puuta, voidaan tehdä erilaisia sääntöjä, esim. yhteen puuhun voi mennä kaksi ihmistä.

Peli kulkee hipan huutaessa "Puut vaihtuu!", jolloin kaikki lähtevät omalta puultaan ja koittavat etsiä uuden vapaan puun. Joka kierroksella kaikkien pelaajien pitää pyrkiä uuden puun luo, samaan puuhun ei voi palata peräkkäisillä kierroksilla. Heti huudettuaan, hippa pyrkii etsimään itselleen puun, jolloin joku muu jää ilman puuta hipaksi.

Hippaa voidaan pelata niin pitkään kun lapsilla riittää mielenkiinto ja jaksaminen.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Kesäaiheiset-kortit

Tämän taidelähtöisen idean voi toteuttaa monella tapaa. Tässä esimerkkinä kaksi toteutusta.

Kesä-kortit askarrellaan ja sekoitetaan keskenään, jonka jälkeen ne jaetaan sattumanvaraisesti ryhmän lasten kesken niin, että jokainen saa jonkun toisen tekemän kortin. Korttien tarkoituksena on opetella hyvän antamista muille, synnyttää yhteisöllisyyden tunnetta ja harjoittaa luovaa ajattelua sekä hienomotorisia taitoja.

Käydään ensin läpi asioita, joita kesällä voi tehdä, tai mitä lapset usein kesällä tykkäävät syödä, tehdä, tai minne he menevät. Ohjeistetaan sitten lapsia valitsemaan jokin heidän mielestään mukava kesäaiheinen asia. Sen he voivat piirtää kartongille, joka sopii valitun asian väriin, esimerkiksi mansikan punaiselle kartongille. Sitten lapset voivat leikata piirtämänsä asian ääriviivaa pitkin irti kartongista ja liimata sen korttipohjalle.

Korttiin kirjoitetaan kesäterveisiä sillä ajatuksella, ettei voi tietää, kenelle kortti menee. Esimerkiksi "Hyvää kesää, muista herkutella!" Tärkeää on kysyä lapselta, mitä hän haluaisi sanoa kesä-kortissaan. Korttiin voi halutessaan kirjoittaa lähettäjien nimet.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Kesäaiheiset asfalttiliitu-teokset

Tämä on toinen toteutustapa kesäaiheisille taideteoksille. Tarkoituksena on piirtää päiväkodin pihalle lasten valitsemia mukavia kesäaiheisia asioita asfalttiliiduilla. Liituteokset piristävät muidenkin päivää!

Piirrustuksista kannattaa ottaa kuva muistoksi, ennen kuin sade pyyhkii ne pois.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Joka säälle sopivaa

Vuodenaikojen keijut

Vuodenaikojen keijut on pidempiaikainen projekti, jossa tuotoksena on ryhmän oma luova näkemys eri vuodenaikoja hallitsevista "sää-keijuista". Tuotos voi olla jokin muukin hahmo, oikea tai keksitty, lasten kiinnostuksen kohteet huomioiden. Projektissa keskustellaan ja havainnoidaan lasten kanssa vuodenaajoille ominaisia merkkejä, kerätään niitä, ja luodaan niistä yhteinen teos.

Ohjeet:

Valitaan joka vuodenaikana muutama ulkoiluhetki, jolloin ulkoilun alussa jutellaan lasten kanssa vuodenaajoista ja niiden vaihtumiseen viittaavista merkeistä. Pyydetään lapsia etsimään eri vuodenaajoille tyypillisiä merkkejä ja tuomaan niitä aikuiselle. (esim. syksyllä lehtiä, käpyjä jne.)

Huom. Suositellaan käymään läpi lasten kanssa etukäteen sellaiset merkit, jotka on turvallisempaa jättää luontoon tai aikuiselle kerättäviksi, kuten esim. muuttolinnun sulat tai rauhoitetut kasvit.

Luonnosta kerätty materiaali kootaan yhdeksi isoksi, tai neljäksi pienemmäksi (syksy, talvi, kevät & kesä) esittäväksi teokseksi. Toteutustapa on vapaa, mutta tässä yksi ehdotus:

Tarvitaan iso paperi, jolle kaikkien neljän vuodenajan merkit mahtuvat. Rajataan paperi neljään alueeseen, jotta voidaan erottaa eri vuodenajat toisistaan. Aikuinen voi piirtää rungon hahmolle, jota lähdetään koristelemaan kerätyllä materiaalilla.

Aikuisen ohjaamana keskustellaan, mitä merkkejä löydettiin kyseiselle vuodenaajalle. Jos esim. syksyn lehtiä ruskon värikirjossa, niin voidaan pohtia, mitä ne voisivat teoksessa kuvastaa. (Jos hahmona on keiju, voisiko sillä olla esimerkiksi lehdet siipinä tms.) Sitten liimataan materiaalia piirretyyn rungon päälle koristeeksi.

Huom. Kaikki vuodenaikojen merkit eivät ole kerättävissä. Kuitenkin lasten kanssa voidaan koittaa keksiä nämäkin merkit, ja yhdessä pohtia, mitä teokseen voisi asettaa niitä kuvaamaan. Mikä voisi kuvata lunta, miten saadaan kuvaan aurinko tms.

Teokseen voi lasten kanssa ilmentää myös arjen taitoihin liittyviä asioita. Tähän kuuluu esimerkiksi hamon pukeutuminen vuodenajan mukaan, ja vaikkapa heijastimien käyttö!

Valmis tuotos syntyy pikkuhiljaa, kun käydään luonnossa jokaisena vuodenaikana ja saadaan yhdistettyä retkillä löydetyt materiaalit teokseen.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Metsäneläin-hippa

Hipassa on kolme roolia:

- Lintu-Liikkuu juosten, heiluttaen käsiään siipien lailla ja on turvassa puun rungon luona,
- Etana-Liikkuu pika-kävelen, ja on turvassa kyykyssä,
- Kettu-Liikkuu nopeasti juosten, mutta sillä ei ole turvapaikkaa.

Valitaan aluksi yksi hippa, joka vaihtuu aina, kun joku saadaan kiinni. Hippa saa sen pelaajan roolin, jonka on saanut kiinni. Esim. jos hippa saa etanan kiinni, tulee hipasta etana ja etanasta hippa.

Turvapaikassa ollessa lasketaan viiteen, ja sitten täytyy jatkaa matkaa. Reilussa pelissä turvapaikkaan ei mennä heti uudelleen, eikä hippa jää turvapaikassa olevia vartioimaan.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Pöllö-kuurupiilonen

Pöllö-kuurupiilosessa on yksi etsijä, ja muut menevät piiloon, samalla kun etsijä laskee sovittuun lukuun. Etsinnän aikana etsijä voi pyytää piilossa olevilta vihjeen huutamalla "pöllöt", jolloin kaikkien piilossa olevien on huhuiltava, eli sanottava "huhuu", niin että etsijä voi kuulla.

Pelin aikana piilossa olevat voivat vaihtaa piilopaikkaa tarpeen mukaan milloin tahansa. Peli loppuu, kun kaikki pöllöt on löydetty. Ensimmäisestä löydetyistä tulee uusi etsijä.

(Kärhä & Siitarinen 2024)

Metsäformulat

Metsäformulat on moneen vuodenaikaan soveltuva liikunnallinen juoksuleikki. Muodostetaan esimerkiksi tötsien avulla "formularata", jota lapset juoksevat ympäri. Tässä leikissä aikuiset toimivat leikin vetäjinä. Vetäjien tehtävä on ilmoittaa lapsille aina välillä, esimerkiksi 3 kierroksen välein, joidenkin autojen tarvitsevat lisää bensaa. Tällöin lapsen tulee löytää puun luo, painaa takapuoli puuhun ja laskea rauhallisesti kymmeneen. Välillä ralliautot kaipaavat myös renkaan vaihtoa, leikinvetäjien valitsemien määräjain. Renkaan vaihto tapahtuu lapsen asettumalla selälleen maahan, nostaen raajansa ilmaan. Joku työntekijöistä "vaihtaa renkaat" antamalla nopean läpsyn jokaiselle "renkaalle" eli lapsen käsiin ja jalkoihin. Leikkiä voi leikkiä niin pitkään kun lapsilla riittää kiinnostusta.

Idea voi myös soveltaa esim. metsämonsteri tai -pokemon ideaksi, jolloin "tankkauksen" voi vaihtaa esimerkiksi syömistauoksi ja "renkaiden vaihdon" pokemon treeniksi tai metsästystauoksi.
(Kärhä & Siitarinen 2024)

Bingot

Bingo on helppo tapa saada lapset tutustumaan ja tutkimaan luontoa. Bingoa voi pelata monella tapaa. Bingokupongeja on yhteensä neljää erilaista. Kaksi vuodenaikoihin liittyvää bingoa, syksy ja kevät sekä yksi värilingo ja yksi numeroihin perustuva bingo. Yksi mahdollisista tavoista on yhdessä koko ryhmän pyrkiessä yhteistuumin etsimään kaikki bingo kupongin kohdat. Tai vaihtoehtoisesti pienryhmissä liikkuen lähimetsän alueella. Ennen bingon aloittamista on tärkeä käydä lasten kanssa yhdessä läpi, mitä kaikkia asioita etsitään. Bingo kupongeissa on myös kuvia, numeroita ja muita muistia tukevia asioita, jotka ovat heille muistin virkistäjinä tekemisen olessa jo vauhdissa.

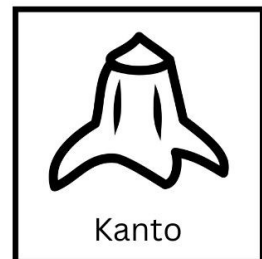
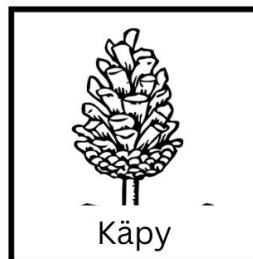
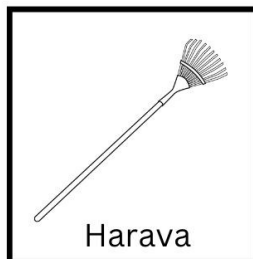
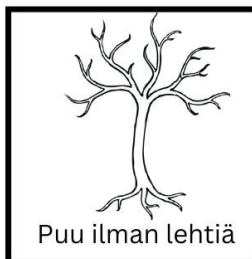
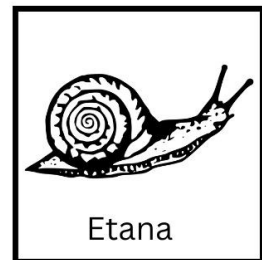
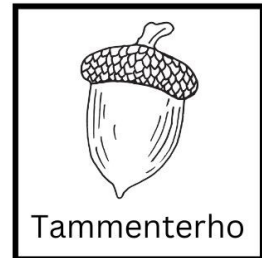
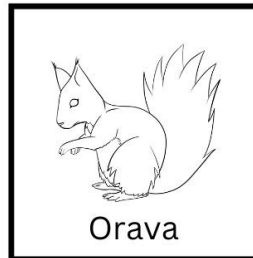
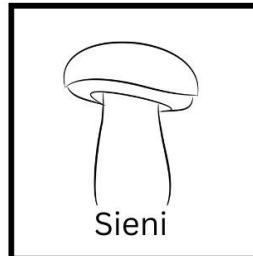
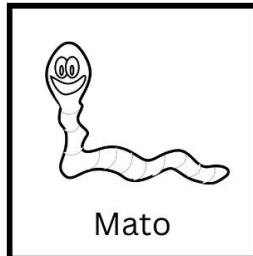
Vuodenaikabingot sisältävät erilaisia kohtia, joihin liittyy myös muita aisteja näön lisäksi, esimerkiksi lintujen laulun kuuleminen. Kuitenkin jos kohtaan on kirjoitettu vain esimerkiksi lintu, täytyy ryhmän olla nähnyt kyseinen asia saadakseen merkin kuponkiin.

Värilingossa on kahdeksan eri väriä, joita lasten tulisi löytää luonnosta. Esimerkiksi kävelymatkalla olevia autoja ei tähän lasketa. Ympäristön rakennukset, rakennelmat ja luonnossa olevat esineet ovat hyväksyttäviä.

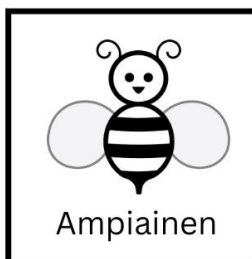
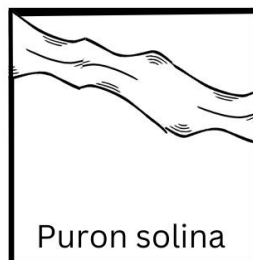
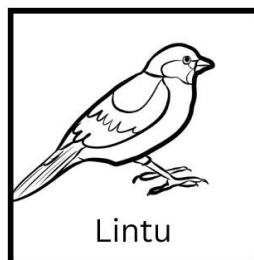
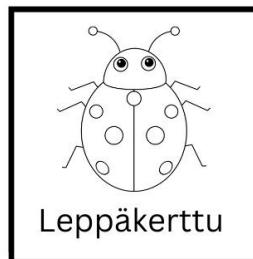
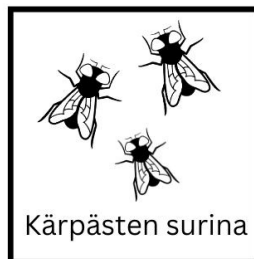
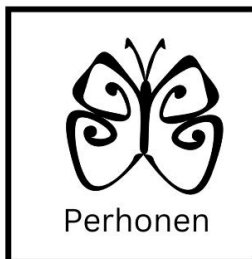
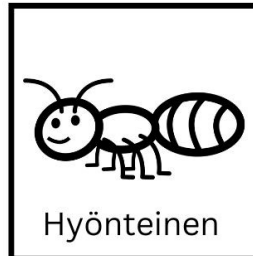
Numerobingossa on merkittynä numeroita sekä joitakin spesifejä kohtia, esimerkiksi neljä-lehtisen kukan etsimistä. Kun luonnosta tai ympäristöstä muualta löytyy kyseinen numero, voi sen ruksia yli omasta listastaan.

Bingossa on käytetty inspiraationa Värinauttien Kevätbingoa sekä Värisuunnistuksia. Pohjat (s.42-45) ovat opinnäytetyön tekijöiden tuottamia. Bingojen kuvat Pixabayn kautta.

Syksy Bingo

Kevät Bingo

Väri Bingo

Numero Bingo

Kukka, jossa
on vähintään
4 lehteä

5

7

2
lintua

9
jalan-
kulkijaa

8

1

3
roskaa

Lähteet:

Green Care. Luonto lasten kehityksessä. Viitattu 27.3.2024.

Saatavissa: <https://www.gcfinland.fi/green-care-/vaikuttavuus/luonnon-terveytta-edistavat-vaikutukset/luonto-lasten-kehityksessa/>

Karlsson, L. 2014. Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. PS-Kustannus. Viitattu: 20.5.2024.

Kärhä, M. & Siitarinen, T. 2024. Omat toimintaideat.

Jääskelä, M. & Meuronen, N. 2016. Luontokasvatus Oulun kaupungin varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö. Viitattu

27.3.2024. Saatavissa:

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/117991/OpinnayteJaaskelaMeuronen2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Peltoluhta, E-N. 2013. Tutkiva luontokasvatus lapsen osallisuuden lisääjänä. Pro gradu- tutkielma. Viitattu 7.4.2024.

Saatavissa:

<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/59655/Pelto luhta.Enni-Mari.pdf>

Peltonen, V. 2020. Jään ääniä Heinolassa. Saatavissa:

<https://www.youtube.com/watch?v=3q1uBrlZt2c>

Värinautit, kevätbingo ja värisuunnistukset. Saatavilla:

<https://www.varinautit.fi/kevat/>